

interkom

ČS FANDOM

informační
servis

fandomu
10-11/2019

Jak jsem pozoroval BristolCon

Letošní podzim a zimu trávím na univerzitě v Bristolu, kde jsem na pracovní stáži Erasmus+. A když jsem na konci září zjistil, že existuje BristolCon, byl plán na poslední říjnovou sobotu jasný. Nejdřív jsem se tam zkusil veřít s tím, že bych mohl být vzácný host z České republiky a že jsem schopen nabídnout přednášku o české fantastice. Neprošlo to. Napsali mi, že už mají uzavřený program (chápu, bylo to měsíc před akcí), ale že se těší, že mě tam uvidí. Povzdychl jsem si, zaplatil účastnický poplatek 30 liber a vydal se na svůj první zahraniční kon.

Nezačali jsme nejlépe. V pátek 25. října měla být v hotelu s honosným názvem DoubleTree by Hilton hned vedle mohutného gotického kostela zasvěceného Panně Marii (tady jej znají jako „St. Mary Redcliff“) registrace a večerní setkání. Na webu psali: „Nebojte, nemůžete to přehlédnout.“ Hm, můžete, říkal jsem si, chvíli tam poletoval a nakonec to nevydržel a zeptal se na recepci. Paní recepční se shovívavě usmála, jako bych byl za posledních deset minut již třicátý, kdo se ptá, a slíbila, že zkusí zjistit aktuální situaci. Kamsi zavolala a s libežným úsměvem mi sdělila, že BristolCon má poněkud zpoždění, ale že by to snad za hodinu mohlo být a ať to tedy zkusím později. Registrace měla začít v 18:00. Bylo 18:30. Dal jsem si v hotelové kavárně pivo (číšník byl Čech a bylo to Butcombe pale ale, kdyby to někoho zajímalo) a pustil se do práce, že tu hodinu to vydržím. V 19:24 něco spustilo hotelový alarm. Všichni zaměstnanci na sebe navlékli reflexní vesty a požádali dobrou padesátku lidí ve foyer, aby opustili prostory hotelu. To byla poslední kapka. Společně s ostatními jsem vyšel před hotel, ale nezastavil se a pokračoval až domů.

Ale zapomněl jsem na počasí! V sobotu ráno bylo totiž úplně stejně jako v pátek večer. Hnusně. Silně přšelo, vítr se mi snažil

vyrvat deštník z rukou (můj český deštník, který zjevně není stavěný na anglické počasí!), dokázal jsem z velké části udržet vlasy v suchu, ale od krku dolů už to bylo jedno. Na webových stránkách psali, že registraci otevrou v devět. Poučen z předchozích nezdarů, dorazil jsem v 9:45. Recepce byla otevřená, hotel se hemžil divnými lidmi, překvapivě často s barevnými vlasy – a ještě překvapivěji často staršími než já. Ač nejsem nejmladší, řekl bych, že tady jsem k nejmladším patřil. Zjevně jsem byl na správném místě. A konečně i ve správném čas.

BristolCon je jednodenní setkání fanoušků, které se koná od roku 2009. Mezi čestnými hosty z minulých let figurují jména jako Alastair Reynolds, Joe Abercrombie nebo John Courtenay Grimwood, letos to byli Gareth L. Powell a Diane Duane. Letos byly k dispozici čtyři programové linie. Dvě „panelové“, Jurassic Park Lane a Jedi Temple Suite, dvě „workshopové“, na které bylo třeba rezervovat si předem místo. Celý program je k nahlédnutí zde: https://www.bristolcon.org/?page_id=4506. Kromě toho fungovala jedna místnost jako prodejní galerie a jedna místnost jako knihkupectví, na obou místech bylo nějakých pět šest vystavovatelů. V chodbě stál navíc stůl s cedulí „výměna knih“, který ovšem fungoval stylem „kdo dřív přijde, ten dřív bere“. V průběhu dne jsem získal pocit, že jde o relativně poučené, místy až akademické setkání. V kostýmu bylo jen pár lidí, naopak skutečně velké množství přítomných byli lidé nějak spojení s literárním provozem, autoři, knihkupci, sem tam nakladatel, sem tam ilustrátor, výjimečně i někdo ze zahraničí (jako třeba ve Velké Británii žijící polský autor Piotr Świetlik).

Na začátku jsem si chvíli sedl k počítači a pokusil se zorientovat. Jaký je program? Kdo tu vlastně je? Vydal tu někdo něco v českém překladu? Koho čeští čtenáři pokračování na str. 8

OBSAH

Jak jsem pozoroval BristolCon	1	Československé cesty v čase	20
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Enterprise je schovaná na Balkáně!	24
Backend Stories	2	Časem s vědou – říjen	26
Hvězdný bulvár	3	Když soudnost pláče	27
Bílcon 2019	10	Poslové z hlubin mysli	29
Pouze temnota může zrodit hrdinu	11	Zapomenuté příběhy podruhé	30
S Frantou Novotným o životě, a tak	12	DOGMA	31
Kamil Miketa: Vůně Měsíce	17	Minicon 2019	32
Nebeletristické texty Nella Galmana	18	Fénixcon 2019 – Brno 6.12. – 8.12.	32
Len Geighton: SS-GB	19	Mauthausen	32

Fénixcon 2019

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

V tomto čísle připomínám, že se blíží Fénixcon a týden po něm i Minicon, tak přechám a poháním naše přispěvatele, třeba Františka Vrbenská svou reportáž psala zachvácená chřipkou, doufám, že jejich oběti nebudou marné a tiskárna a zlý osud nám zase naše ušlechtilé úmysly nezhatí.

Jako ochutnávku Fénixconu přinášíme filmovou přednášku Romana Hrušky, škoda, že se mi nepodařilo dohledat některé obrázky v tiskové kvalitě, inu co je ještě použitelné pro promítačku, už je někdy netižitelné.

Podstanou část tohoto čísla nám pomohl naplnit Honza Křeček, sepsal své zážitky z BristolConu a poskytl nám velký rozhovor s Františkem Novotným. Ten najdete i na Sardenu (<http://sarden.cz>), doplněný o další materiály, tak neváhejte a nakoukněte tam. Dalším příspěvkem z dalekých krajů nás obdařil Vašek Vlk, objevil na Balkáně model Enterprise v měřítku jedna ku jedné.

Zuzka Hloušková přispěla recenzí knihy *Neuvěřitelná hrdinství Sama Hollowaye* a Ondřej Neff nás upozorňuje na vydání druhých *Zapomenutých příběhů* pozoruhodného blogera Mariana Kechlibara, který shodou okolností pochází ze země, kde Vašek Vlk objevil ono pozoruhodné (ne)létající monstrum.

Ivo Fencel recenzuje sbírku nebeletristických prací Neila Gaimana a Jára Míkovec objevuje zajímavé souvislosti mezi knihou *SS-GB* a brexitem.

V příštím čísle přineseme informace o Živlu 40, věnovaném SF.

Zdeněk Rampas

Předplatné na Fénixconu

Co dodat více, chcete-li si ušetřit práci se složenkou či internetovým bankovníctvím, můžete mě vyhledat na Fénixconu a diskrétně mi podsunout tři stovky české.

Podrobný návod na objednání a zaplacení Interkomu ročník 2020 najdete v příštím čísle IK na tomto místě, které stejně nikdo nečtete. **ZR**

ŠKODA IT PŘEDSTAVUJE EDICI Backend Stories

Ve spolupráci s renomovanými českými autory ti přinášíme sérii sci-fi příběhů inspirovaných moderním prostředím IT oddělení ŠKODA AUTO. Jak se vyvinou technologie, se kterými pracujeme už dnes? A do jaké míry ovlivní budoucnost mobility? Vstup do Světa ŠKODA IT a uvidíš. Možnosti jsou stále nekonečné.

Více v příštím čísle nebo na <http://backendstories.skoda-kariera.cz>

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 10-11/2019 (329)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Filip Gotfrid,
Zuzana Hloušková, František Houdek, Roman Hruška,
Honza Křeček, Jára Míkovec,
Ondřej Neff, František Novotný,
Zdeněk Rampas, Františka Vrbenská

Fotografie

Zuzana Hloušková, Katule,
Honza Křeček, Radka Žáková

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt,
Jan Haberle, Pavel Kavánek,
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 24. 11. 2019

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 10-11/2019

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Pokud chcete vidět parodii na sitkom, která je vtipná asi jako dýmějový mor, mohu vřele doporučit.

Paralelní listy o sitkomu Premiér

Němci nedělají malé chyby.

Lenka Zlámalová

Škola, která neselektuje, není škola, ale sociální ústav.

Doc. Tomáš Grim

Koukal na to jak porodní bába do turbíny.

neznámý programátor o zadavateli projektu

Otázka: „Má elektromobil výfuk?“

Odpověď: „Má, v elektrárně!“

Václav Husák / Neviditelný pes

◆ ◆ ◆
● **6. října** obědvám s Dášou Heřtovou a Petrem Svoreněm na lodi Marina Ristorante, než zase na několik měsíců zmizí do Anglie. Nějak dlouho jsme se už neviděli, soudím podle spousty knih k probrání.

● **7. října** máme pondělní RUR, ale Filip není fit, tak jen v Čáslavské, hrací pondělí někdy přišť. V krámku už měli říjnovou Pevnost a XB-1, cestou domů jsem stihl prolistovat.

● **8. října** jsem zase U Regenta na schůzce s bývalým Corelským týmem.

● **9. října** probíhá autorské čtení Lucie Lukačovičové v Liberci, Vilma ale není fit, takže nejede, tak jsem to oželel i já. Práce je ostatně dost, dopoledne volal LAW (Longin Albert Wdowiak) ohledně práce na SF Ž(i)vu).

● **10. října** navštěvuji se skorosnachou Triton, ale Staso už stačil zmizet, takže jen poklábosíme s Lenkou a Monikou.

● **12. října** čtu eseje Umberta Eca, v *Kombinatorice možností a naléhavosti smrti* zkoumá na časových hříčkách F. Browna, R. A. Heinleina a W. Tenna otázky identity. Naznávám, že se docela orientoval v klasické SF, využívá ji tedy hlavně ke zkoumání ontologických a gnoseologických problémů. Napadá mě, k čemu by došel při čtení té dnešní duhové produkce „o lesbických černoškách na vozejčku“, kde pocit úžasu má asi vyvolat hrdinův coming out.

● **14. října** shledávám, že Boris Hokr expandoval do dalšího média, tentokrát do feministického

plátku *Heroine*, kam přispěl článkem *Udělejme fantasy zase bílou!* (ne nebojte se, k ničemu takovému nevyzývá, jen pokračásky brojí proti tomu, abyste, když není řečeno jinak, nevažovali o hrdinech jako o běloších. Dále jsem se dověděl, že *na konci srpna došlo například ke změně názvu Ceny Johna W. Campbella pro nejlepšího nováčka žánru. Čerstvá vítězka Jeannette Ng totiž připomněla Campbellův rasismus a způsob, jakým bránil v publikaci lidem, kteří nevyhovovali jeho bílému vidění světa. „Je zodpovědný za to, že jako editor Amazing Stories udal science fiction tón, který ji zatěžuje dodnes. Je kvůli němu sterilní. Mužská. Bílá,“* řekla Ng při přebírání ceny. *Záhy nato byla cena přejmenována z John W. Campbell Award for Best New Writer na Astounding Award for Best New Writer.*

Ng se narodila v Hongkongu, vzpomněl jsem si na seriál *Most*, který přes svůj výchovný apel občas přiznával existenci reality, třeba když se Luďan aktivistky za práva Romů zeptá, zda by chodila s cikánem; co by asi Jeannette řekla na podobnou otázku ohledně třeba Korejce. Ale Campbellovi, který se provinil tím, že před devadesáti lety byl k převládajícím názorům zhruba stejně konformní jako dnes ona vůči pokrokářské ideologii, musí být upřeny všechny zásluhy. Mohl být komunistou, fašistou, nacistou nebo aktivistou nějakého jiného davového hnutí, ničeho z toho se Campbell nedopustil, což se o slečně Ng říci nedá.

● **15. října** jsem se poprvé ocitl v příjemném prostředí baru Dark Velvet (byly tam tuším nějaké Eroticony, ale na ty jsem se nedostal). Dorazil jsem čtvrt hodiny před začátkem, ale to jsem byl skoro první. Tedy až na Zuzku Hlouškovou, Jirku Dluhoše a Martina von Dráčka, kteří v salonku chystali řečnický pultik a knihy na křest.

Pak přišel Silver, Honza Vaněk, Tomáš Petrásek, Darth Zira a samozřejmě kmotry Františka Vrbenská a Jiřina Vorlová.

Křest se sestával ze série navazujících přednášek o druidech a čokoládě, které si asi plně užil jen ten, kdo už křtěnou knihu četl, asi nejdelší (nebo mi alespoň tak připadal) byl Františčin výstup. Ale i ostatním by slušelo zkrácení a svižnější tempo. Spokojen jsem byl jen s vystoupením Jirky Dluhoše a pak se sympaticky krátkým projevem Jiřiny Vorlové.

Následoval drobný raut a autogramiáda za účasti Jiřího Dluhoše. Raut nakonec tak drobný nebyl, přece jen byl dimenzován pro zhruba dvojnásobný počet požívačů, ale nakonec jsme vše vypili a zbaštli. Speciální poděkování zaslouží dýňové jednohubky.

Obdivoval jsem Honzu Vaňka, který se ještě cestou zastavil v prodejně, kde mívají výborného

Jirka Dluhoš

uzeného lososa, a ještě si pytlík koupil, do mě už by se žádná další jídlo nevešlo.

● **16. října** schůzka s redakcí Živlu, svolal ji Longin, který se zrušil dřív, než začala, no alespoň pak nerušil. Já se s Mortenem dohodl na vydání fantasy s ilustracemi Miroslava Havlíčka, těšte se všichni, ruský Haggard přichází.

● **17. října** je zase Regent, šla jen Michaela, aby popovídala s mladými, kteří ale nedorazili, alespoň po Pagim poslala Interkom do Plzně a po Davidu Mikuláštkovi Sucharíkula do Moravské zemské knihovny. Michaela také byla svědkem, že k Regentovi zavítala s Frantou poprvé i Linda Kosatíková.

● **19. října** konečně jdu do Jalny pro Interkomy, tiskárna měla zpoždění a když konečně bylo hotovo, odešlo do věčných lovišť auto, které mělo IK dovézt do zásilkovky, tak se přihodilo, že pozvánka na křest Vesmíru s čokoládou dorazila s týdením zpožděním, a my, kteří se to dověděli jinak (nebo na FB), jsme museli sníst každý dvacet chlebičků.

● **21. října** krátce v RUR, dorazil jen Honza Vaněk, tak jsme vymysleli, že příště třeba u nás.

● **22. října** nás navštívil Franta Houdek, zase jednou příležitost si popovídat o něčem jiném, v jeho případě o srovnání života v Praze a na venkově, má zkušenost s obojím.

● **23. října** drží na KJV přednášku Františka Vrbenská o zbojnicích v době Julese Verna, ale i o těch před ním a trochu i po něm. Třeba i o spojení zbojnictví s nadpřirozenem, dle mého se mohla více věnovat ozvukům v literatuře, chyběl mi příběh Hanse Kohlhasa, který byl předlohou Kleistova Michaela Kohlhaase.

● **25. října** začal odpolední večírek u Klímových už ve čtyři odpoledne, aby Julie mohla co nejlépe zvládnout mateřské a společenské povinnosti. Přivedla s sebou v Praze prodlévajícího SF autora Richiho Larsona a my, kterým ta angličtina tolik nejde, jsme si mohli hrát s její Serafinkou. Mluvení ostatně velmi dobře zvládl Jarďa Olša, jr., který konečně jednou přišel, když jsem jeho synovi Sebastiánovi slíbil pobyt ve virtuální realitě, dále se o anglickojazyčného hosta dobře staral Martin Klíma, který dorazil z práce o několik hodin dříve než na jiné večírky, a pak i Vanda, která přišla s celou rodinou. Naopak sami přišli Eva Hauserová, Sargo, Honza Vaněk jr. Jen s dětmi přišli Edit Bromová a Viktor Janiš.

Rich ale nebyl jedinou záminkou matiné, objevila se i Petra Vaňková, která pro svou bakalářskou práci potřebovala udělat několik rozhovorů s vítězi a vítězkami CKČ. Původně se měla v sobotu u Vilmy sejít s Karolinou Francovou, když to nevyšlo, zajela za Karolinou do Liberce a ostatní interview proběhla, potom co jsme si na zahradě užili ještě trochu babího léta, na večírku v pokoji nepřítomně Hedviky.

Bohužel zrovna když zpozdila mě, vzali kramle Eva Hauserová a Olšovi, jsem zvědav, kdy je zase uvidím...

Vilma trochu změnila nabídku svého veleštědrého švédského stolu a přidala několik mís sladkostí a upekla několik druhů špenátových štrůdlů. Nejen kvůli nim jsme vzpomněli Jarka Rečka, tuším Daniel to byl, kdo pobořil servírovací stolek :)

Viktor nám přečetl něco ze sbírky faktoidů, něco z toho najdete na stránkách Interkomu, ale nejspíše až příštího.

Ačkoli večírek začal o dvě hodiny dříve, rozcházeli jsme se až okolo jedné, což jsme zvládli díky tomu, že nás Sargo hodila domů.

● **26. října** Interkom stále ještě není v Šestajovicích. Tohle číslo je prokleté, nejdřív to trvalo tiskárně asi o tři dny déle než jindy, takže se pro něj jelo, právě když se v autě rozsypala převodovka, a teď, zdá se, dvojice Zásilkovka+Česká pošta nestačil týden na doručení.

● **28. října** máme státní svátek a Michaela obíhá dny otevřených dveří na ministerstvech, pan Havlíček na ni udělal velmi dobrý dojem.

● **30. října** před pátou pílím do Luxoru, kde Daniela křtí další knihu, ke dvojici *Jak se žije padesátkám* a *Jak chovat muže* přidala *Jak hubnout a nezblbnout aneb Peklo s kily navíc*. Našel jsem tam už Vlada Říšu a později dorazil i Franta Novotný, oba do knihy také přispěli odstavčkem. Knihu křtili Zdeněk Troška a Tomáš Magnusek, kteří zdatně demonstrovali, že muži hubnout nepotřebují.

Chvilku jsem se pak zdržel dole v knihkupectví, prolístoval jsem novinku *Kronika zániku Evropy* od Vlastimila Vondrušky, trochu mě vydělala tloušťka té knihy, ale téma je zajímavé.

Na zastávce tramvaje jsem svou neschopností mluvit anglicky naučil Bernie (od Kristin Olsonové) docela pěkně česky. Danielu jsem pak potkal ještě v tramvaji, ale brzy vystupovala, ale snad bude více času na oslavách jejich narozenin za čtrnáct dní. Já pokračoval na *Slova mají křídla*. Na programu byla beseda a čtení s Bárrou Nesvadbovou a Ladislavou Chateau, večerem nás provázely skladby mladé písničkářky Tessie.

Doma pustím mail a Jarďa Olša, jr. se ptá, kdy pojedeme do Bílovce? :-)

● **1. listopadu** odpovídám na NYXu na dotaz Jakuba Němečka (aka Plkodlak): *Setkali jste se někdy v českém (slovenském) prostředí s tím, že autor má svého redaktora a spolupracuje s ním? Jak to probíhá?*

Všechno je otázka peněz, a jejich množství je dané velikostí trhu. Je možné, že by si čeští autoři stejně nenechali poradit, ale většina našich nakladatelství nemá na to zaplatit skutečného redaktora. (A žádná z těch věnujících se SF.) Redaktora, který u doneseného polotovaru dokáže rozpoznat potenciál a pak autora přivede k tomu, aby věc upravil či dopsal do definitivního tvaru. Nakladatelství, které má na to zaplatit takového člověka, pak má i prostředky jak dobrou knihu na trhu prosadit a dostat se ziskem zpět tyhle a další náklady.

Už je to pár let, co jsem četl interview tuším s Josephem Hellerem. Plný vděčnosti vzpomínal, jak ho redaktor jeho prvotiny (asi tedy *Hlavy 22*) přiměl velkou část textu vyhodit a podobně velkou přepsat, takže dnes čteme asi jen polovinu textu, který původně do redakce donesl.

Občas se u nějaké opravdu slavné knihy podivujeme, když její autor prozradí, že ho s ní v renomovaných nakladatelstvích nejprve dvacetkrát odmítli, ve skutečnosti je to ale tak, že až po jednadvacáté našel redaktora, který z jeho textu tu slavnou knihu uměl udělat.

● **4. listopadu** opět v RUR, XB-1 i Pevnost už na pultu. Honza Vaněk donesl na ochutnávku Masarykovy sušenky, které

upekla jeho matka. Filipovi velice zachutnaly a hned začal na internetu shánět recept. Pak propukla debata, kde se vzal jejich název. Mám za to, že to každému, kdo sledoval *Teorii velkého třesku* nebo pozorně četl Martina Gilara (knižně *Amerika na druhý pohled*), mohlo rychle dojít. V jedné z posledních epizod se Sheldon a Amy pokoušejí příznivě naladit nobelovskou komisi vlastnoručně upečenými sušenkami. To v USA probíhá tak, že si koupíte těsto ve tvaru válce (Amy si jej vypůjčila od Penny), ten pak nakrájíte na kolečka a ty na plechu upečete. Dá se předpokládat, že tento postup přivezla do Čech Masarykova manželka Charlotta. Češky na něm změnily jen to, že si těsto vyrábějí samy.

Dále byly k dispozici marokánky z Alberta a šlehačkové kulíčky od Ječmínka. A pak že se po SF netloustne.

● **5. listopadu** mi produktivitu snižuje nějaký zánět spojivek...

● **6. listopadu** se dovidám, že učitelé dnes vstupují do stávký. Mnozí hlavně proto, že nemají, kdo by jim hlídali děti (kam taky dát děti, když je škola zavřená).

Nicméně přimělo mě to k zavzpomínání, jak se ke mně, možná zkrlesleně, dostávaly jejich mzdové požadavky:

a) chceme 130 % průměrného platu
b) aha, ne 130 % z dnešního průměrného platu, ale ze stavu po navýšení (když se jim totiž přidá a nikomu neubere, průměr samozřejmě vzroste)
c) ale ne 130 % z průměrného platu, ale z průměrného platu vysokoškoláků
d) a samozřejmě, ne 130 % z dnešního průměrného platu vysokoškoláků, ale ze stavu po navýšení

Petr Holub z Echa upozornil na to, že to znamená, že tím pádem nějaká skupina vysokoškoláků (počtem srovnatelná s armádou učitelů) bude muset brát jen 70 % průměru.

A já se ptám, máme tolik absolventů genderových studií, kulturologie a sociálního začleňování zaměstnaných u McDonalda, aby to finančně vyšlo?

● **8. listopadu** dopoledne poslouchám o etických problémech samoříditelných aut. Nejvíce diskutovaný, i když v praxi asi velmi výjimečný případ, kdy má auto rozhodnout, koho zachránit a koho přejede.

Má si vybrat čelný náraz do zdi a zabít svou posádku, nebo uhnout mezi chodce? Když se nelze vyhnout sražení cyklisty, má si vybrat toho s přílbou, který má větší šanci přežít, nebo toho bez povinné přílby, který porušil předpisy a šanci na přežití má (zaslouženě) menší.

Přejet babičku nad hrobem, nebo pětiletou vnučku? Na programovat jakékoli řešení by byla diskriminace.

Auto by se také mohlo pokoušet minimalizovat žal vzniklý jeho konáním, může se stihnout bleskurychle kouknout na Facebook, kolik má kdo přátel, a přejet toho s menším počtem lidí, kteří po něm budou truchlit. To by ale zase byla diskriminace lidí, kteří nejsou na sociálních sítích.

Když jsem to poslouchal, došlo mi, že jediné politicky korektní řešení bude přejet všechny, on si to pánbůh přebere.

Dopoledne jdeme s Michaelou do Neoluxoru na křest antologie *Ve stínu magie*.

Ještě v přízemí jsme potkali Lucii Lukačovičovou, těhotnou až na půdu, nebo se má říkat už na rozspání? Pro jistotu jsem jí našel cestu nahoru s nejmenším počtem schodů.

V patře už se houfovali další autorky a dva autoři, celkem asi jedenáct z osmnácti v knize zúčastněných. Na první pohled to vypadalo, že editoři Kyša a Hokr opravdu dávají šanci hlavně novým autorům, než se prolásko, že nedorazili Petra Neomilnerová, Marek E. Pocha, Petr Stančík, Dalibor Vácha nebo Roman Bureš a že mezi autory je po vzoru Vlada Říši (ale jistě s lepším výsledkem:) i editor aka Franta Kotleta.

Na druhý pohled si pozorný pozorovatel všiml, že vedle ostříleného Honzy Kotouče a Kristýny Sněgoňové sedí Julie Nováková (se Serafinkou ve vaku), a na třetí pohled si uvědomil, že se posádka antologie příliš nevdálila od skupiny autorů, které editoři poznali při práci na edici *Pevnost* nakladatelství Epocha. Nicméně rozdíl proti stále stejné skupině osvědčených bardů v Jirešových či Říšových antologiích je znatelný.

Vlastní křest se změnil na besedu s přítomnými autory, moderátor Leoš Kyša si zjevně nic nepřipravoval a vymluvil se na to, že jim na poslední chvíli odřekl nejlepší český moderátor, Jaromír z Barandova, ale při množství přítomných autorů se obávám, že by ani on nedokázal pořadu dát nějaký tvar, pokud za něj nepovzjeme cyklické vtípkování na účet autora publikujícího pod pseudonymem Theo Addair. Ten jako by

se rozhodl sesadit Honzu Hlávku z pozice nejdívnějšího českého pisatele fantastiky, což ale zjevně nevdadlo jeho početným jen lehce postpubertálním fanynkám v hledišti.

Vlastně si teď po čtyřech hodinách nedovedu vzpomenout, zda jsem se dověděl něco zajímavého či alespoň nového, takže hlavní zprávou dne je, že přišla i Sylvia Alexis z byvšího Islingtonu a v kočárku měla jen několikátýdenní Medu.

Nakonec si autoři připili šampaňským, těhotné a kojící jen symbolicky, a šli jsme domů. Cestou jsem přemítal o degradaci magie v dílech našich současných autorů. Možná za to může Dračí doupe, ale připadá mi, jako by převládl ten nejhloupější inženýrsko-uživatelský přístup a o skutečné magii tu naposledy psal Gustav Meyrink. Možná o její existenci někteří alespoň tuší, soudím tak ze zmínek o divoké nebo surové magii (a také z díla Karoliny Francové).

● **9. listopadu** jedeme s Jardou Olšou, jr. do Bílovce, LeoExpres vyjel načas (už podruhé, co jej využívám), ale trať byla kdesi za Olomoucí jednokolejná, takže jsme stejně přijeli s dvacetiminutovým zpožděním, alespoň jsme měli čas probrat společně

Jarda Olša, jr. v Bílovci

Milan Verner a Jirka Olšanský

plány a pokecat. Pak jsme dorazili do Studénky, kde na nás už čekal Martin Gazda s autíčkem, které Jardu udivilo svou sportovníostí, zkrátka vešel se do něho, a pak šupem do katakomb. Tam už nějakou dobu běžel program, mezi jiným byl předán Ludvik za uspořádání loňského Parconu (právě zde v Bílovci).

Jarda si musel nacvičit přesuny v předklonu, pro něj ten strop opravdu není, Pavel Poláček nás nakrmil výbornou mysliveckou klobásou (z masa) a pak hurá do knihovny, kde Jarde hodinku povídal o diplomacii, kulturní propagaci Česka, a když z focení na schodech zámku dorazili scifisté, tak i o české SF v cizině.

Vzpomněl jsem si, že mi Jarde vyprávěl o svém setkání ještě v devadesátých letech (1994) se zakladatelem filipínské SF Ma. Espinem. Ten vyrůstal ve 30. letech, v době, kdy na ostrovech byla silná americká přítomnost a nebyl problém si v trafice kupovat *Amazing Stories*. Zeptal jsem se, zda se tento konkrétní druh kulturního setkání nějak projevil v dalším vývoji, nebo byl José Ma. Espino výjimkou. Podle Olši vzpomínka na *Amazing* vymizela, nejspíše stejně jako u nás, kde jej za první republiky zřejmě také někdo četl, protože našel nějakou zmínku o Gernsbackovi v časopisu Svazu dělnických bezvěrců (sic). Anglicky čtoucí elita se zájmem o SF byla ovšem na tehdy sedmimiliónových Filipínách poměrně nepočtená, asi podobně jako mezi cca sedmi milióny Čechů žijících ve třicátých letech na území dnešního Česka. Zatímco v Česku dnes žije okolo deseti miliónů lidí, na Filipínách je jich cca sto miliónů, mluvících ale mnoha jazyky, takže autoři a vydavatelé SF na tom budou v obou zemích podobně...

Během besedy přijel z léčebny dědek Milan Verner, takže i tento Bílcon byl čtyřgenerační. A z Verunky bude zdatná sci-fička, vydržela v katakombách skotačit ještě přes půlnoc.

Já se pak ubytovat, mezitím přezaměstnaný JO odjel, tedy byl odvezen do Ostravy Svinova na Pendolino před půl osmou, poslední vlak, který ještě dojezdí do Prahy (před půlnocí, ach jo). Maně mě napadá, jak se v těchto končinách dá žít bez auta? Jestli až Babiše a Zemana v rámci překmitnutí historického

kyvadla nahradí nějakí hysteričtí zelení ultras (třeba když piráti sundají pásku z oka, a to se ukáže být brčálově zelené), jestli místní také vytáhnou žluté vesty a vidle a povolají vládnoucí pomatence k pořádku, jak se to stalo Macronovi (dnes už spíše Mikronovi).

Do Lemonu jsem se vydal s Jardou Houdkem a Tomem Petráskem po tombole, na které jsem už usínal.

● **10. listopadu** ráno po snídani v katakombách mě, Františku a Jardu Houdka Pavel Poláček dovezl do Studénky na LeoExpres a ten pak s malým zpožděním zase do Prahy.

Odpoledne dorazila z Bristolu reportáž od Honzy Křečka. V následujících mailech mi Honza vysvětlil, že posledním odstavcem reagoval na početnější skupinu mužů v ženských šatech. Trochu jsem si zagúgloval a je možné, že nešlo o translidy, ale o příslušníky tzv. genderfucku, to

jsou prý lidé, kterým se shoduje gender a jejich biologického pohlaví, a jsou i heterosexuální, ale oblékají se jako opačné pohlaví, aby to nandalí normativnímu patriarchátu. Tedy vlastně jakýsi protestgender.

● **11. listopadu** s Filipem domlouváme změnu, místo hrací středy bude posezení s Marcelem Grünem, abychom to

● **13. listopadu** z Marcelových zdravotních důvodů zase změnili na původní plán.

● **14. listopadu** ještě před Regentem znovu do Čáslavské pro knihy (a naopak jsem tam nějaké deponoval RIPovi).

U Regenta Franta Novotný, bohužel si tam Jiřina pozvala jednoho poloslepého a hrozně ukecaného autora CKČ, aby donesl své povídky. Ale naštěstí jsme se slyšeli dobře, abychom si vyslechli Frantovy zážitky z jeho vletu do Říma. A Pagimu jsme řekli, že se odvolává schůzka s Marcelem.

● **15. listopadu** jdeme do Galerie Smečky na velkou výstavu Zdeňka Buriana ze soukromé sbírky bývalého funkcionáře SSM (a také finančního ředitele Sazky:).

● **17. listopadu** putování Jelením příkopem (to mě nikdy nenapadlo, že se tam skutečně chovali jeleni) a pak prohlídka dvou paláců Úřadu vlády ČR (Hrzánského a Lichtenštejnského). Pak se máte dočkat dalšího Interkomu. Ale zase jsem se něco dověděl, např. že aby se ministři nemíchali v době krátce po volbách, kdy je nová vláda již jmenovaná a stará se teprve rozpouští, noví jsou v Hrzánském a starí si ještě užívají Strakovky.

A že Lichtenštejnský palác přestavěl do současné podoby pan Vodkolek, který měl vedle v Sovových mlýnech firmu. Tu mu magistrát zatřhl kvůli kouři z komína, už v 19. století.

● **18. listopadu** jdeme do Adrie oslavit půlkulatiny Daniely Kovářové. Ze sci-fi komunity jsme tam potkali Vašky Vlky (staršího a mladšího), Františku Vrbenskou, Vlada Říšu a hlavně cykloRadku Žákovou, která zde měla funkci i fotografky. Vašek Vlk starší mi vyprávěl o zajímavém postřehu jednoho fotografa, který udělal spoustu snímků mužů čekajících na manželku v prodejně s obuví. Ty pak náhodou porovnal s fotografiemi vojáků v zajateckých táborech první světové války a našel skoro

stoprocentní shodu v náladě a psychickém rozpoložení. Vlka mladšího jsem zase požádal o vzpomínky na jeho sciifistické období, kdy vydával fanzin Centrum.

Sedli jsme si blízko Danielina stanoviště a mezi focením blahopřejících soudců, advokátů a dalších právnických čeledí, politiků (zahlédl jsem několik byvších ministrů spravedlnosti), spisovatelů a sciifistů jsme si povídali hlavně s Radkou. Tedy povídali, než si přítomná kape-la začala vydělávat na svůj chléb. Takže jsme se pak také věnovali hlavně výtečnému pohostění zakončenému zmrzlinou s malinami.

● **20. listopadu** se chystáme vyrazit na křest čtvrté knihy série Backend Stories do Neoluxoru: *3 kroky do neznáma*, kterou tentokrát napsal Ondřej Neff. Michaela najednou zjistila, že nemůže najít svůj mobil, vydali jsme se tedy na všechna místa, kde včera byla, obvolali příbuzné a známé, načež já se vydal do Neoluxoru a Michaela do O². Už v přízemí jsem potkal telefonující Ondřejovu snachu, a z toho jsem usoudil, že Škoda IT má štěstí a Ondřej nezapomněl ani nezabloudil. V patře jsem počkal, až podepíše jurodivému sběrateli podpisů dva bafohy knih, většinou tzv. Verneffovek, a pak jsme trochu popovídali. Následoval křest knihy, kterou celou dobu nazývali celkem správně povídkou, vedle Petry Melišky z Auto-škoda IT tam byla ještě Lucie Zelinková, knižní marketérka (dříve influencerka, dnes začínající feministka), ta pochválila, že hrdinkou knihy je žena, navíc odbornice na psychologii umělých inteligencí. O tom, že o robopsycholožce Susan Calvinové psal Asimov už v roce 1941, dnešní marketérky zřejmě netuší, a kdyby ano, lepší o tom nemluvit, byl to bílý muž, heterosexuál a žid.

Mezitím dorazila Michaela s novým mobilem, Ondřej se zrovna vyjadřoval ke zhoubnosti míchání ideologického vyšlování a ovlivňování vývoje průmyslu. V době, kdy vás, když u sebe máte powerbanku, nepustí do letadla, se zároveň lidé nutí do jízdy v elektroautu, které se může kdykoli změnit v neuhasi-telný zdroj plamenů.

Následovaly dotazy, během kterých jsem upozornil, že BS mají slavnou tradici, že s podobnou propagací oboru přišlo před více než třiceti roky JZD Slušovice, jejich kniha se točila okolo skotu a jmenovala se *Velké vlhké oči*. Pak jsme se vyfotili před high-tech poufovou atrakcí, která nás přenesla do Ondřejovy knihy. Načež jsme zaskočili do Alberta nakoupit pár maličkostí na herní večírek. Cestou domů nás napadlo, že jsme ještě nehledali v ledničce a posteli (mobil byl v tom druhém, přikryt tak důkladně, že jsem neslyšel vyzvánění).

Když jsme dorazili do Ruzyně, už na nás u vrátek čekali Filip, Bí a Tom Štípský, který se díky přesunu akce na středu mohl po čase zúčastnit. Vyčkali jsme ještě na Hanku, já mezitím předal Filipovi podepsanou knihu, kterou jsem pro něj na křtu ukořistil, on zase donesl Miše další Wardovou, kterou pak četla do šesti ráno, posilnili jsme se donesenými dobrotami, Tom přivlekl dvě lahve Klíčnickovského vína, sedlo mi, a ani jsem se nedostal k lahvi tramínu, kterou přinesla tuším Bí, já

ukázal fotoknihu o Bíloveckém Parconu, zahráli jedno kolo Pi-rátských kostek (proč jen jedno, mohlo by to souviset s tím, že nevyhrál Filip?), popovídali s přítomnými znalci o polyamorii a byl pomalu čas se loučit. Škoda, že nedorazili Honzové: Bidlo asi musel překládat pro Japonce a Vaněk schůzoval v SVJ, měl jsem pro něj pár zajímavých vykopávek z SF pravěku o fotoknize nemluvě, ale není všem dnům konec.

● **21. listopadu** píšu Petrovi Kotremu, jeho synek studuje ve Walesu a píše o jaderné hysterii za studené války. Dal jsem dohromady pár titulů našich autorů, kteří psali o jaderné katastrofě a do kopie dal adresu Honzy Vaňka, což vedlo k dalším už podrobnějším seznamům a odpovědům na otázku, zda existují: *nějaké české nebo alespoň východní sciifi, napsané před rokem 89, které by se zabývaly otázkami nukleární války se Západem? Nebo prostě to téma se za socialismu až tak moc neřešilo, na rozdíl od Ameriky?*

● **22. listopadu** odpoledne u Lindy a Františka Novotných. Dorazili jsme jako poslední, Leonid Křížek s Lucií a Mirkem Houškou už na nás čekali a otevírali lahve. Linda nás osvěžila jednohubkami a vlastnoručně vyrobeným pečivem a pak jsme zhlédli 256 fotek, které Franta nedávno udělal v římských kostelech a bazilikách. Já pak poslal kolovat fotoknihu o Parconu v Bílovci.

Brzy potom musela Lucie odejít a pak i Leonid s Mirkem, takže jsme probrali bližící se Frantovu přednášku na Fénixu, slíbil jsem Frantovi nějaké podklady a stáhnout Meliése, připomněli si Minicon a KJV příští středu, a vydali se také domů.

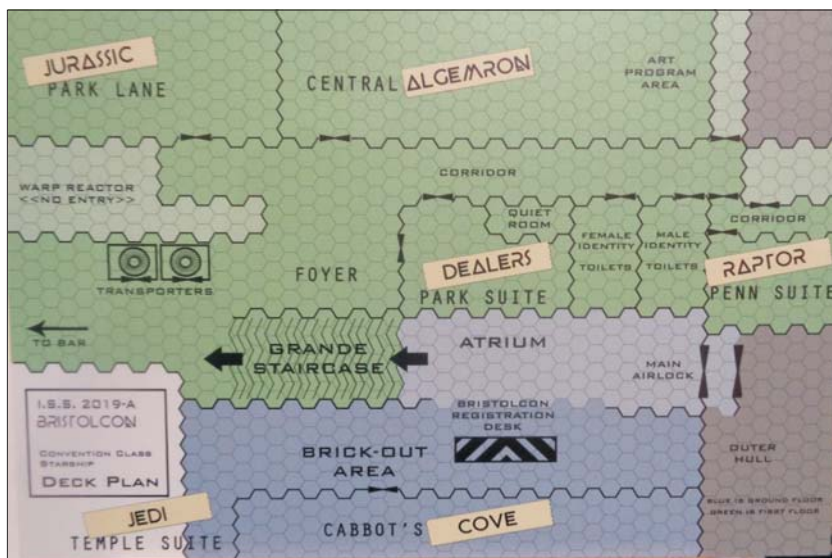
● **23. listopadu** píše Lucie Lukačovičová, že v pondělí povila dceru Sofii. Blahopřejeme. **Zdeněk Rampas**

Odposlechnuto

Navíc zdůvodnění, že nás euro definitivně zachrání před Východem, je úplně mimo. Rusům a Číňanům je celkem jedno, v jaké měně si tady koho koupí.

Prokletý básník Žahour o novém programu Top 09

Nechápu, proč každá nula má pocit, že se z ní stane neko-nečno, když bude v eurech. **Mard (tamtéž)**

znají? Zaměřil jsem se na panelové diskuse a na odchycení a vzypovídání českým čtenářům známých autorů. Z těch byli na výzvu Adrian Tchaikovsky, Juliet E. McKenna, Peter Newman, Gareth L. Powell, Paul Cornell a Diane Duane. Poslední dva jmenované jsem odchytil nezvládl, s ostatními jsem udělal krátké rozhovory, které by se mohly postupně objevit i v Interkomu. Pro tuto reportáž tedy zůstávají dojmy z jednotlivých panelů.

Panelů jsem stihl osm. Každý začínal deset minut před celou krátkým čtením některého z autorů (většinou následně jednoho ze členů panelu). Panelisté se posléze představili – a já tím pádem poznal tolik anglických autorů fantastiky, o kterých jsem nikdy předtím neslyšel, že by v tom byl čert, aby někdo nebyl do deseti let superhvězdou. Rád bych vám pak říkal, že jsem vám to říkal, ale... ne. U většiny nemám ponětí, co napsali, natož jestli je to dobré.

Nejhorší diskuse byly překvapivě ty, které se týkaly pouze a právě fantastiky. Panely „Opening the Doors“ (Otevíráme dveře) nebo „Mystic Beast Top Trumps“ (Nejlepší fantastické zvíře) byly zaměřené na nostalgii nebo na osobní preference. Dozvěděli jste se, co který z panelistů četl v mládí, potažmo jestli je lepší drak, jednorožec nebo selkie – a nic moc z toho. Obzvláště u prvního jmenovaného jsem trpěl a říkal si, jak fascinující jsou kulturní odlišnosti: většinu toho, co jmenovali, jsem znal. Ale zkuste říct Angličanům o Rychlých šípech, Čtyřlístku nebo mých oblíbených večerníčcích Poslední drak a Podivuhodné příběhy Šimona a Penelopy (a vidíte, Gerarda Durrella a jeho Mluvicí balík, který byl večerničku předlohou, nikdo nejmenoval!).

O stupeň lepší byly diskuse, kde byla špatně zvolená základní teze. U „Science Fiction Is Harder to Write than Fantasy“ (Je těžší psát sci-fi než fantasy) se přes odpovědi „ano... a ne“ došlo k „naprosto samozřejmému závěru, že nemáme ponětí“. Alespoň se objevily zajímavé názory s problémem zastarávání sci-fi (Greg Chivers: „Když jsem četl Bradburyho Ilustrovaného muže, všiml jsem si, že kosmické cesty a raketoplány jsou vní-

mány jako magie, jako něco kouzelného. A pro nás je to dnes něco, co je specifické pro 50. léta.“), debata se točila kolem toho, jak moc potřebuje mít magie zákony a jak moc si člověk může vymýšlet ve sci-fi. V panelu „Broader Horizons“ (Širší horizonty) se řešil zjevně britský problém: většina současné mainstreamové fantastiky je zasazena do středověké Evropy. V ČR je přece jenom větší diverzita, většina literatury je překladová, známe tu anglo-americké prostředí, jsou nám blízké texty se slovanskou tematikou (ať Lukjaněnko, Sapkowski, nebo Červenák), známe Finnish Weird. Tady jsem nevydržel a ozval se,

protože to, že si toho moc nepřeloží, je jejich problém – a měli by na tom zapracovat. Třeba u české literatury!

Nejlípší diskuse byly ty, kde se zabrusilo do současné politiky, do směřování žánru vzhledem k situaci ve světě a v Británii nebo do sci-fi optikou současných technologických možností. Byly podnětné, mnohdy šly do hloubky (ačkoliv – jak hluboko můžete jít ve tříčtvrtěhodinovém povídání se čtyřmi dalšími zpovídáními...) a naznačily další možnosti vývoje fantastiky. Na každou z položených otázek by bylo možné sepsat samostatné povídání, takže jen pár otázek z těch panelů, které za to skutečně stály:

The Woods Are Lovely, Dark, and Deep – Lesy jsou krásné, temné a hluboké

Městská fantasy je zavedený žánr – neměli bychom přenést fantasy zpět na venkov? Porozumění mezi venkovem a městem je čím dál horší (Paul Cornell: „Naše město to totálně rozdělilo. Máme dokonce probrexitové a protibrexitové kavárny!“), nemohla/neměla by být právě literatura jedním z faktorů, který s tím něco bude dělat? A neděje se to už? Klimatická změna, zájem o přírodu a texty, které to nějak reflektují (ať Jemisinová, ať v publiku přítomná Juliet McKenna a její nová série o „zeleném muži“), se přece objevují čím dál častěji, ne?

Which way AI? – Kudy k umělé inteligenci?

Jak se s AI zachází ve sci-fi? Stanou se stroje sebevědomými? Budou počítače vždy závislé na tom, co jim řekneme a zadáme? Není vědomí sebe sama zbytečný luxus? My to očekáváme, protože takoví jsme, ale proč by to měly mít počítače nebo něco, co nemá fyzické tělo? Je opravdu nejdůležitější kontext? Program v počítači nemůže být vědomý sebe sama, protože má omezený kontext, je v počítači – nebo ne?

We don't need another hero – Nepotřebujeme dalšího hrdinu

Tady nejdříve bez otázek: panel moderoval Peter Newman – a byl to nejlépe moderovaný panel, který jsem na BristolCo-

nu zažil. Od definice mytického hrdiny dle antického ideálu (Janie Fenn: „Statečnost. Fyzická zdatnost. Silný morální kodex. Sebevědomí. Schopnost obětovat se. Charisma, fyzická přitažlivost. Osud. Zvláštní schopnosti. Zachrání nás.“ Ellen Cros-hain: „A mají něco, co je zabije, nějakou zásadní chybu.“) k hrdinkám a tomu, čím se liší, přes oblíbené hrdiny panelistů (zvítězil král Artuš – jsme v Anglii...) po možnosti interpretace starých hrdinů novou dobou.

Vytváříme hrdiny – a pak tu máme média, která je mění. Máme tu tedy v médiích bohy?

Jak budou vypadat hrdinové globalizovaného světa? Budou tu Spiderman, Batman nebo Superman za dalších tisíc let? Jak moderní svět reinterpretuje staré hrdiny? Sdělují nám hrdinové ten uklidňující mýtus, současnou verzi amerického snu, že pokud si za něčím stojíme a jdeme, můžeme toho dosáhnout?

The Future of Work – Budoucnost práce

Nahradí práci roboti? Jak moc už se to děje? A jak těžkou práci mají autoři sci-fi, když horko těžko něco vymyslí, aby pak zjistili, že už to Google několik měsíců zkouší?

Rozloučení bylo velkolepé a dojemné. BristolCon začal v roce 2009, ten letošní byl v podstatě výroční. Můj původní plán udělat rozhovor s hlavní organizátorkou MEG se rozplynul, když ji k slzám dojaly dary od ostatních organizátorů a mohutný potlesk obecenstva, to už pak nešlo. Ve foyer jsem se přidal k ostatním a ke smyčcovému kvartetu, který živěně hrál coko-

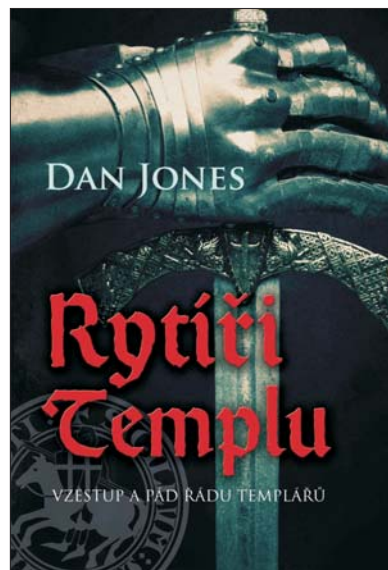

liv od Pachelbela po znělku z Doctora Who, a s vidinou na další týdny práce, než to všechno zpracuji, jsem se odebral domů.

Zajímavost: celý con byl zjevně velmi otevřen pro transgender. Chtěl jsem to nějak inteligentně zakomponovat do textu, ale... nevymyslel jsem to. Přejde mi důležité tuto skutečnost zmínit, ale zároveň je to trochu trapné – asi jako psát, že na con přišly ženy. Nebo muži. Ale líbí se mi představa, že je anglický fandom tak sociálně vyspělý, že to nikoho netankuje. Přál bych si, aby česká společnost byla jako anglický fandom.

Mimochoodem, ze stolu „výměna knih“ jsem si nechal ani jedinou. A také jsem si nic nekoupil, i když to bylo sakra těžké. Protože jak bych to pak tahal domů, že jo. A o dva dny později jsem v knihkupectví objevil *Exhalation* podepsanou Tedem Chiangem. Někdy se holt člověk neubrání...

Honza Křeček

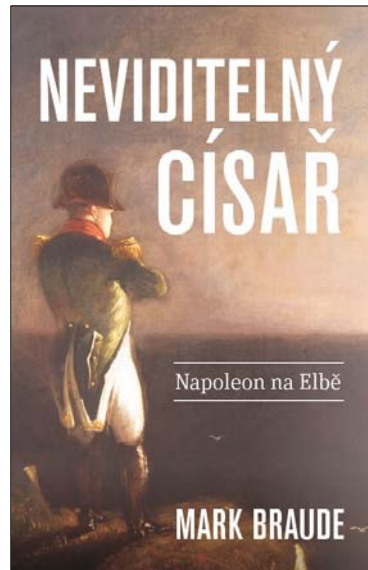
Non fiction tipy na Vánoce

Nakladatelství Beta Dobrovský vydalo letos dvě pozoruhodné knihy, které s fantastikou nesouvisí jen na první pohled.

Přestože o nich brzy budeme psát v naší rubrice NON FICTION, mohou být pro naše autory bohatou zásobnicí zajímavých detailů o největším vojevůdci novověku a rytířském řádu, který asi nejvíce ovlivnil jak křížové výpravy tak i politiku středověké Evropy.

Obě knihy jsou napsány podobnou metodou, vyberou významné (v tomto případě závěrečné) okamžiky zkoumaného fenoménu a použijí je jako zvětšovací sklo k pohledu na jeho celek.

Knihy obsahují i mapky a podrobný rejstřík, který usnadní orientaci ve stovkách jmen dejinných aktérů.

Bílcon 2019 aneb znovu za mimozemšťany (Bílovec, 9. 11. – 10. 11. 2019)

Jsou scifistická setkání skupinová, středně velká a festivalová. Jsou také cony zcela výjimečné a originální. Ukázkovým příkladem je legendární čtyřadvacetihodinový Bílcon, který se koná v obnovené tradici od r. 2012. Tehdy upomenul na výročí založení Klubu literární fantastiky v Ostravě 1982; současně navázal na původní akce spojené s listopadovými narozeninami scifisty Pavla Poláčka, který spolu s Alešem Kovalem Bílcony pořádá... Nešlo by to bez opory spolehlivého a stálého organizačního týmu, kterému patří dík.

Ostravsko-bílovecký klub přebírá Ludvíka za famózní Parcon 2019

Samozřejmě by con, a zvláště ten bílovecký, neexistoval bez nadšených účastníků. Někteří ho navštěvují už od roku 1986 (odhlédnuto od následné delší přestávky v konání) – za všechny třeba Zdeněk Rampas, Josef „Pepa“ Vašát či polští autoři Piotr Rak a Piotr W. Cholewa. Hosté z Polska ovšem patří k typickým rysům Bílconu, stejně jako kulisy městských katakomb (M-klub) pod radnicí, v nichž se ve své nové éře odehrává.

Charakteristik – kromě specificky ryziho scifistického ducha – má Bílcon ovšem více a v průběhu let si je upevňuje. Začínají svítilkami tyčinkami mezi kameny katakomb, vstupním kvízem na žánrová témata, večerním koncertem, videostopem Martina „Bouchiho“ Kučery, dražbou knih a nezbytnou tombolou. Nelze opominout ani bohatou možnost občerstvení a stravování na místě (aspik mizí vždycky první). Nejsem si jistá, zda lze do zavedených stálíc Bílconu započítat smlouvu se svatým Petrem: připadá mi, že ani jednou nebylo ošklivo; ale za to asi může vždy přítomné ovzduší dobré nálady.

Děni na Bílconu se rozšiřovalo do prostor sousedního zámku, který rozkvétá díky péči kastelána Eduarda Valeše (letos kvůli nepříznivým okolnostem odpadla obligátní prohlídka), a muzea, do blízké městské knihovny (s renovovaným a krásně modernizovaným interiérem) a nedalekého farního kostela sv. Mikuláše, který dominuje náměstí a po koncertu svítí scifistům na zpáteční cestu do podzemního klubu...

Letošnímu programu, snad v jisté návaznosti na loňský ročník spojený s velkolepým Parconem, jehož maskoty byli zelení emzáci, vládli mimozemšťané. Týkaly se jich hned tři bravurní příspěvky Romana „Doktora“ Hrušky, zábavná exkurze Piotra W. Cholewy k otázce vesmírného rizika a naprosto strhující přednáška Tomáše Petráska, který vědecky rozebral možnosti mimozemského života.

Může mít událost více vrcholů? Zřejmě ano: jedním z nich bylo vystoupení Jaroslava Olši, jr. „Nejen o asijské SF“. Diplomát a zasloužilý scifista se šarmem a přehledem vyprávěl přeplněnému přednáškovému sálu knihovny o svých exotických působitích, jejich zvláštnotech a o peripetiích zrodu národních žánrů fantastiky.

Další zážitek přinesl koncert barokní hudby, v němž hrála prim trubka a lidský hlas. Končila první listopadová dekáda, ale chrámovou lodí se šířila atmosféra adventu.

Škoda, že se letos nemohla zúčastnit dcera Aleše Kovala, violoncellistka Terezie Kovalová, která si rozumí s alternativní hudební scénou stejně jako s klasikou a po otci Aleši Kovalovi zdědila také lásku k fantastice.

Ke conu patřilo příjemné posezení v klubu s přáteli scifisty: Danou Krejčovou, s Lenkou Pilchovou, Ivo Poledníkem, Jaroslavem Houdkem, Jaroslavem Mosteckým, Pavlem Mikuláštkem... Člověku se bude stýskat!

Tom Petráska se chystá pitvat mimozemšťana.

Informace na stránkách ostravského Klubu literární fantastiky vyhrožuje bílconovou demiérou. Nevěřte jí, protože co by byl scifistický podzim bez Bílconu? Příští ročník 2020 už na vás čeká a bude probíhat v duchu Zaklánače. ☺

Františka Vrbenská

Odposlechnuto

Modlitba – mluvte-li se Mnou. Schizofrenie – mluvím-li Já s vámi...

Bůh (@BuhZdarma)

Pouze v temnotě se může zrodit hrdina

Upozornění: Tohle není obyčejný příběh o lásce a Sam není obyčejný hrdina

Sam Holloway žije spokojeně v polovině dvojdomku na okraji nejmenovaného britského města, má nenáročnou práci ve skladu součástek do aut, kde se stará také o zakázky pro další výrobce. Je důkladný a spolehlivý, jednou však udělá pořádnou botu, která stojí firmu velké ztráty, má však tak úžasného šéfa, který ho přikryje, takže Sama ani nepotrestají. Mnohem větší trable má totiž sám se sebou. Způsob, jakým se snaží vyrovnat se svou minulostí, je na první pohled totálně bláznivý, ale na druhý bude leckomu možná dávat smysl. Sam se totiž po nocích toulá ulicemi města v obleku superhrdiny.

Celý oblek si dal dohromady levnými nákupy na e-shopech, jeho součástí je především vojenský taktický opasek a noktovizor. Říká si Přízrak a pro tuhle roli se inspiroval v komiksech, které vášnivě miluje, ale má slabost i pro sci-fi a počítačové hry. Jedině ve svém kostýmu se cítí Sam dobře, jeho superhrdinské kousky budí však spíše úsměv. Sice má dobré úmysly, ale ty ztroskotají na způsobu provedení. A tak se mu stává, že třeba odhadne špatně hloubku zdi, takže se dolů zřítí po větvích stromů a na zem dopadne celý poškrábaný a polámaný (o stromu nemluvě). Jindy se rozhodne pomoci kamionáři, který zabloudiv, a tak ho vede na kole skrz město, jenže jaksi zapomene na nízký most, pod kterým vysoké auto uvízne. Díky tomu Přízrak působí spíš jako karikatura klasických superhrdinů, trochu jako Kick-ass a trochu jako Ove ze známého švédského bestselleru.

Občas se mu ale povedou opravdu dobré skutky, třeba pohostit bezdomovce, přesvědčit kluka z ulice, aby se lépe učil ve škole, nebo vrátí seniorce ztraceného pejska. Je vidět, že má srdce na pravém místě. Vědí to i jeho kamarádi Tango a Flekouš, s nimiž se schází v hospodě a provádí různé klukoviny. Jednou se rozhodnou vyrazit společně do přírody a pozorovat padající hvězdy. A tehdy Sam potká Sáru, která se do města přestěhovala za práci v univerzitní knihovně, zamiluje se (jak jinak) a ona do něj (což je zvláštní), ale tím se teprve spouští jeho boj s dalšími chlápky, kteří se kolem jeho vyvolené točí. Je tu krasavec Francis a také podivín a bývalý dívčin přítel Zak, ze kterého se vyklubal drogový dealer. Ani Sářina minulost totiž není bez stínů, tak na oba zamilované čeká těžká zkouška jejich víry, odvahy a upřímnosti.

Sam přirozeně své noční eskapády před všemi (i před svou dívkou) tají, ale při jedné z posledních „akcí“ se situace zvrátí natolik, že musí přijít policie, která jeho pravou identitu odhalí. Na příběhu nešťastného Přízraku si pak samozřejmě smlsnou místní noviny. Ukáže se, že celé „superhrdinství“ se zrodilo z rodinné tragédie, po které zůstal v Samově duši pořádně velký a temný stín. Odborně bychom řekli trauma, a mohli bychom zkoušet u Sama diagnostikovat i jiné psychické problémy,

třeba úzkost hraničící s OCD (=obsedantně kompulzivní porucha), možná i depresi. Jeho závislost na čokoládových tyčinkách určité značky v kombinaci s konkrétní kolou, pedanticky dodržovaný rozpis stále stejných večerních filmů na každý den a pečlivě uklizený pracovní stůl na konci směny jsou toho neklamnými důkazy. Je pak trochu těžké přijmout šťastný konec jinak celkem dobře vystavěného příběhu. Nepravděpodobný je i ten všechápavý šéf, ale nakonec, kdo jiný by zvládl zaměstnávat tak zvláštního kluka, jakým je Sam?

Ale dobře, nechme autorovi tuto fikci a neupírejme mu právo, aby humoristický nádech knihy kazilo nějaké lékařské hnidopištví. Vychutnejte si knihu *Neuvěřitelná hrdinství Sama Hollowaye* tak jako já, občas se pousmějte a nechte se vést po promyšlené trajektorii událostí, které míří do logického vyústění – v pořádný průšvih, který konečně otřese hlavní postavou natolik, že se vzmuží a dá dohromady. A zkuste na chvíli věřit, že tímto způsobem se lidé můžou vylíkat z ran, které jim uštědří nemilosrdný svět. Protože když to dokážou, za odměnu dostanou dar – lásku, nebo aspoň přidáno na platu.

„Zpomal a svět se ti odhalí sám,“ radil Samovi jeho otec, když se mu snažil vysvětlit, jak se porovnat s dnešní chaotickou a rychlou dobou. Je totiž čím dál tím těžší takovému světu porozumět, protože funguje pro lidskou mysl dosti neuchopitelným tempem, a člověk se v něm může snadno ztratit. Takže, pamatujte si, co v takových hektických chvílích dělat: zpomalte, zavřete oči a hluboce se nadechněte – třeba získáte nový pohled na věc. Je to poselství, které se nám snaží autor své třetí knížky nenásilně sdělit. Rhys Thomas se *Neuvěřitelným hrdinstvím Sama Hollowaye* představuje českému čtenáři poprvé, jeho dva předchozí romány *A Suicide Club* (2009) o znuděných puberťácích a postapo *On the Third Day* odehrávající se v Británii (2010) zatím přeloženy nebyly. Ale i tak se domnívám, že to byla dobrá volba, když už se nakladatelství Argo odhodlalo sáhnout po dosud neznámém autorovi. Humoru totiž není nikdy dost, a dokud se smějeme, tak se ještě neumřelo.

Zuzana Hloušková

Rhys Thomas: Neuvěřitelná hrdinství Sama Hollowaye, Argo, 2019, překlad Jitka Jeníková, 304 str., 328 Kč

Odposlechnout

Relativně snadno lze sbalit ženu, která vás nezná. Zkuste ale sbalit takovou, která už ví, jaký jste debil...

Žádný člověk není ošklivý jako na občance, ale ani tak šťastný, jak předstírá na sociálních sítích... @BuhZdarma

S Františkem Novotným o životě, psaní a tak vůbec

Bylo 2. března 2019. Čekal na mě na zastávce I. P. Pavlova, aby mě odvedl do jednoho ze sciifistických brlohů, hospody U Regenta. Dvě a půl hodiny jsme strávili v příjemné a podnětné rozpravě nad pivem. Původně jsem oznámil tři okruhy: psaní a literatura; roboti a lidé (a povídky); politická situace ve světě a její znázornění v románech. Bylo to naivní – stejně jsem neukočíroval svou povinnost „interviewera“ a nechal se unést tématem. Jde to vůbec jinak, když mluvíte s Františkem Novotným?

Rozhovor s Františkem Novotným jsme začali domlouvat v srpnu 2017. Měly vyjít *Hvězdné hry* a *Osudový konvoj*, těžko si představit lepší dobu. A chtěl jsem *důkladný* rozhovor, žádné korespondenční interview s pár otázkami, nacvakat to do počítače a hotovo. To jsem si na sebe zase něco ušil! Znovu jsem se panu Novotnému ozval v lednu 2018 s Knihou roku Sardenu. Zcela oprávněně jsem dostal vynadáno, že takto profesionální jednání nevypadá. Slíbil jsem rozhovor v roce 2018. Ozval jsem se znovu v prosinci. Setkali jsme se v březnu 2019. Když jsme se tehdy loučili, zmínil jsem, že mi určitě bude pár měsíců trvat, než všechno zpracuji. Myslel jsem, že by to mohlo být třeba v červnu. Jak vidno z data vydání, bylo to celé opět jinak.

Předchozí odstavec je kulhavou omluvou Františku Novotnému i vám, čtenářům. Takto skutečně profesionální jednání nevypadá, bez ohledu na to, že činnost na Sardenu je nehonoraná a zcela dobrovolná. Rád bych se psaní o fantastické literatuře věnoval víc, ale jak je vidět z počtu článků, pod nimiž jsem podepsán, moc mi to v posledních letech nejde. Přijměte tedy následující text jako omluvu a jako důkaz náročnosti spisovatelského povolání. Jak těžké musí být napsat povídku nebo román, když i za rozhovorem o nějakých 45 000 znacích mohou být dva roky práce!

Část I.

O psaní: „Těžím z toho, co jsem sbíral celý život“

Z doslovu k povídce Přednáška v Hvězdných hrách víme, že jste začal psát z osobního hecu: kolega napsal povídku, vy jste si řekl, že to zvládnete taky. Ale proč pokračovat? Proč vůbec psát?

Já měl literární sklony odjakživa, jenže doba jim moc nepřála. Na gymnáziu jsem strašně rád psal slohové práce, ale nikdy mě nenapadlo stát se spisovatelem. To byla profese, která byla obšancovaná komunisty, věděl jsem, že nemám nárok. Teprve když se objevila Cena Karla Čapka, necenzurovaná šterbina do toho obklíčeni, do pevnosti komunistických spisovatelů, chopil jsem se toho. Povzbudilo mě, že moje první povídka sice nebodovala, ale vzbudila zájem. To jsem považoval za podstatnější než být třetí nebo pátý. Taky mě oslovil Ivo Železný, který byl v Odeonu redaktorem, a chtěl ode mě příspěvek do chystaného sborníku. To byla obrovská čest, která se nedala odmítnout. A tím to všecko začalo.

To jsou ty technické, vnější věci. Mě by zajímaly ty vnitřní: proč potřebujete psát?

Skoro každý autor by, myslím, řekl, že je to nějaké duševní založení, které je podle mě silně spojeno s denním sněním. Já jsem si už jako kluk vymýšlel příběhy. Napřed podle knížek, které jsem četl – ty jsem různě obměňoval a dosazoval jsem se tam za hlavního hrdinu. Taky jsem náruživě četl, přečetl jsem snad tisíce knížek. A to je ten základ, který pak člověka pudí, aby začal psát sám.

Spisovatelé o tom mluví různě. Josef Škvorecký, tuším, odpověděl, že nic jiného neumí.

Já uměl i jiné věci. A pořád je dělám. To pokládám za své mínus: mám rozšířené zájmy. Science fiction není jediný kůň, na kterém rajtuji. Je to ke škodě věci, ale nedá se nic dělat. Ještě mě napadá, že jsem také začal psát minulému režimu navzdory. Uvědomil jsem si, že si s ním tímto způsobem můžu trochu vyřizovat účty. Asi tak psala většina autorů první generace Ceny Karla Čapka, všichni psali parodie na režim a ironické texty, které si z režimu dělaly legraci. Tak jsme se uvolňovali a pečovali jsme o duševní hygienu.

Dobře, ale vám to zůstalo. Když si vezmu Ivana Kmínka nebo Jana Hlavičku, ti vlastně zazářili texty, které jsou dodnes živé a vynikající jako Utopie, nejlepší verze nebo Panelfixn, ale s revolucí s psáním skončili. Vy ne.

Asi to nebyl jediný důvod, proč jsem psal. Asi jsem měl i jiné pohnutky a jiné náměty, které se tím zlomem v roce 1989 nevyčerpaly. Ivan a ostatní, kteří toho nechali, prostě nenalezli další impuls, aby v psaní pokračovali. Já jsem ho našel a zase ho nacházím v tom, co se děje ve světě. A v poslední době jsem ho našel v alternativních dějinách.

Jak píšete? Potřebujete specifické prostředí? Hudbu?

Ne. Podle mého názoru neexistuje žádný návod. Byl jsem na různých besedách, na kterých byli i kolegové, a vždycky z toho vypadlo, že každý píšeme úplně jinak a každému hoví něco jiného. Na psaní není žádný návod, nedá se ani naučit. Na nějaké školy a kurzy kreativního psaní nevěřím. Jediná škola, kterou člověk může k psaní získat, je přečíst ty tisíce knížek. Jiná cesta podle mě není. Já k psaní nepotřebuji speciální podmínky. Fakt je, že si pouštím úplně tiše nějakou místní pražskou stanicí, aby mi tam hrál popík, ale to je opravdu jenom zvuková kulisa. Jinak mně nevadí, když kolem někdo chodí, zvoní telefon nebo vedle běží televize. Nepotřebuji žádné skleníkové ovzduší.

Máte nějaký režim? Nebo píšete, když máte nápad? Píšete třeba každý den v určitých hodinách?

Takový metodik nejsem. Píšu spíše nahodile, kdy mě napadne. Jenom se o nějakou soustavnost snažím. Nejvíc toho udělám dopoledne, a to se týká nejen psaní, ale i jiných činnos-

ti. Když píšu nějakou knížku, povídku, román, snažím se pracovat dopoledne, kdy si myslím, že mi to jde nejlíp. Ale teď dopisují nový román a na něm tedy pracuji soustavně, s přestávkami skoro celý den.

A co plánování? Máte předepsanou osnovu, podle které postupujete? Nebo píšete a zpětně škrťáte?

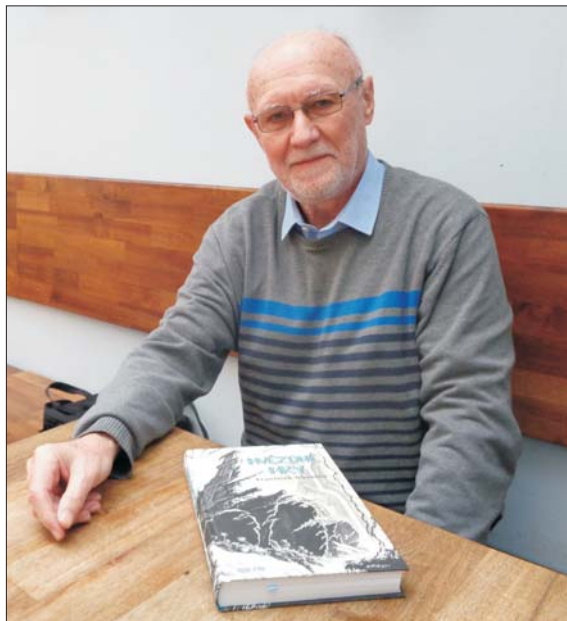
Já jsem typ, který kombinuje nahodilost s nějakým základním plánem. Povídka se dá napsat takzvaně z placu a nepotřebujete k tomu nic, to se dá všecko udržet v hlavě. Pokud je to třeba román, pak to vyžaduje... neřekl bych přímo osnovu, ale nějaké rozvržení. Pro mě je nejpodstatnější itinerář. Musím mít nějak zachycenou dobu, ke každému roku připsáno, co se kdy stane. Nakonec se to rozroste natolik, že mám spoustu dalších pomocných souborů, kde jsou poznámky z internetu, údaje o té které osobnosti nebo době, vše, co se týká třeba architektury, nástrojů, nábytku, zbraní, filosofů... A to pak používám. Na počítači je to mnohem lepší, než když člověk musel mít na psacím stole narovnaný štos knížek a listovat v nich. Ale abych měl přesně vypracovanou osnovu, abych věděl, co se stane v kapitole číslo 31 a co v kapitole číslo 45, to absolutně nemám. Často se nechám vést samotnými hrdiny. A mám na paměti, že vyprávím příběh, to je pro mě podstatné. Nemůže to být výčet faktů, musí to zaujmout. Vždycky si představuju pravěké lovce, jak seděli u ohně a nějaké takové příběhy si vyprávěli. A to je, myslím, vůbec základ literatury. Nic extra.

Ať už jste psal cokoliv delšího, Valhalu, Prsten od vévodkyně, Křížník Thor, jsou za každým takovým románem znát hluboké rešerše. U té Němcové obzvlášť, u Valhaly vzhledem k tomu, že vychází z první a druhé světové války, také...

Těžil jsem z toho, co jsem sbíral celý život. Vždycky jsem se zajímal o vojenskou historii a o letectví, takže jsem tyto věci měl k dispozici, měl jsem doma odborné knihy na toto téma a věděl jsem, kam se obrátit a kde získat další informace. Čili to nebyl problém. Co se týká severské mytologie, ta mě taky odjakživa zajímala, zrovna tak jako židovská mystika, kabala. Po roce 1990 se tady objevila spousta knížek na toto téma. Některé nebyly příliš pravdivé, byly to spíše legendy a napsali je nadšenci, ale to je právě pěkné, i to se do románu hodí. Člověk se nemusí držet pravdivosti, naopak je to někdy na škodu. Takže to nebyl problém. A právě tady jsem si zvykl vytvářet pomocné soubory. Co se týče *Prstenu od vévodkyně*, pomohla mi Františka Vrbenská, která tehdy byla zaměstnaná v Národní knihovně. Když jsem jí řekl, co mám v plánu, velice ochotně mně slíbila, že mi půjčí a sežene, cokoliv budu potřebovat. Takže jsem měl k dispozici dopisy Boženy Němcové a její životopisné knížky od různých autorů, dalo se to pak dát poměrně snadno dohromady.

Dopisy vydané, nebo v originálech?

Vydané, to mi naprosto stačilo. Nepsal jsem historickou literární studii, psal jsem román, čili jsem si mohl vybrat, co se mi hodilo, nebo vařit z toho, co jsem měl po ruce. Obratný autor si poradí vždycky.

Jak to probíhá, když odevzdáte rukopis do nakladatelství? Osudový konvoj redigoval Lukáš Novosad, který je známý jako ostrý literární kritik. Jak moc redaktor škrťá nebo neškrťá, jak moc si necháte nebo nenecháte poradit?

Já nejsem z těch autorů, co pokládají svůj text za posvátný. Když dostanu od redaktora opravený nebo stylisticky upravený rukopis, jde mi především o to, aby byl výsledek co nejkvalitnější. Když si to přečtu a zjistím, že ta úprava jde takzvaně „lepší do huby“ a lépe se to čte, automaticky ji akceptuji. To mi nedělá problémy. S Lukášem Novosadem nebyly skoro žádné potíže, kupodivu toho v tom rukopisu ani moc neupravil, jen sem tam nějaké detaily, slovosled, ale velice málo. Tam byl spíš problém, že měl nešťastný rok, byl nemocen a měl nějaké rodinné problémy, takže se ta redakce zdržela. To bylo to horší, ale co se týká literární stránky, nemám s tím žádný problém. Fakt je, že dnes je redakční práce v českých nakladatelstvích prostě problém, je na nízké úrovni, protože mnoho menších nakladatelství na to kašle a nenechá své knížky čist redaktory, kteří by byli na úrovni a uměli česky. A pak některé překlady (hlavně překlady!) vypadají hrozně. Proto jsem se taky rozhodl, že dál budu spolupracovat jen s nakladatelstvím Albatros, kde vím, že bude zaručena kvalitní redakční práce.

Zmínil jste se o tom, že někdy to „jde lépe do huby“. Čtete své texty nahlas, abyste slyšel, jak to zní?

Nečtu, jen výjimečně. Spíš si to po sobě memoruji. A musí to mít určitý rytmus a melodii, to člověk vycítí, i když to čte jen potichu. Cítí, kde to vázne. Nebo naopak může použít nějaký dramatický zádrhel, kde se to do textu hodí a kde je třeba, aby se čtenář zastavil a všiml si, že je tam něco divně napsáno a že to má význam v ději.

Část II.

O politice a společnosti: „Problém je v islámu“

Celoživotně se zajímáte o politické dění, o to, co se děje v Evropě a ve světě. Je to vidět na vašich románech, a to výrazně víc než ve vašich povídkách, protože ty přece jen vznikaly ve specifickém čase, psal jste Mrožoviny, které se často vyjadřovaly k aktuálním událostem. Jaké jsou současné problémy Evropy?

Já v tomto souhlasím s Masarykem a dneska se to objevuje všude, i v novinách a v televizi. Problémem Evropy bylo, je a bude Německo. Je to obrovský problém a nikdo neví, co s tím, ani sami Němci. Oni se topí ve své minulosti, nejsou schopni se jí zbavit. Vezměme si třeba tezi, že nacionalismus je vždycky špatný a že všechny nacionalismy jsou špatné. Když tuto tezi začneme logicky rozvíjet, musí nám vyjít, že Purkyně byl zločinec, Palacký byl zločinec, Němcová byla zločinec a největší zločinec byl Masaryk, protože vytvořil zločinecký stát Československo. Ale to v tomto případě už cituji Hitlera. To byla hlavní Hitlerova devíza a najednou tito lidé, kteří se pyšní tím, jací jsou demokrati a jak jsou pro Evropskou unii, si neuvědomují, že papouškují Hitlera! Jak to, že jim to nedochází? Nakonec, kdybych toto domyslel, že všechny nacionalismy jsou stejně špatné, tak za rozpoutání II. světové války není zodpovědný Hitler, ale Beneš. A to je opět goebbelsovská propaganda. Jak to, že to těm lidem nedochází? Proč na to nikdo neupozorní? A proto píšu a chci na to upozornit ve svých knížkách.

Myslím, že ta otázka nás pronásleduje už od dob národního obrození, kdy si pár lidí usmyslelo, že by bylo fajn navrátit češtinu – ono se jim to nějakým zázrakem povedlo. Už v 80. le-

tech 19. století píše Hubert Gordon Schauer stať Naše dvě otázky, kde se v podstatě ptá: Hele, nebylo by lepší, kdybychom zůstali s Němci, protože by se to netříštilo, měli bychom jednotný jazyk a tak dál?

Pokud vím, s tímto vystoupil Kundera na slavném sjezdu spisovatelů v roce 1967. Já jsem ho sledoval četbou *Literárních novin*, které jsem jako student pilně odebíral, a tam také položil tuto otázku, která vzbudila obrovský odpor, hlavně mezi komunistickými spisovateli. Ale dneska jsem rád, že se to stalo, protože tím, že jsme získali národní sebevědomí, vlastní stát a vlastní národnost, jsem se nenamočili do hříchů, které spáchali Němci. Jinak bychom v tom jeli s nimi. A já jsem tomu rád. Jsem rád, že nenesu tuto vinu.

Zase bychom ale nevěděli, že bychom ji mohli nenést. Respektive psaly by se o tom alternativní historie.

Ale já si myslím, že oni to prostě dobře cítí ve svém podvědomí, proto se chovají tak, jak se chovají, říkají, že nacionalismus je špatný všecken. A to je kouřová clona, v níž schovají svou vinu, protože jenom ten německý nacionalismus byl opravdu zrádný. Já nevím o žádném jiném nacionalismu, a to jsem použil při přednášce o prusko-francouzské válce, kterou jsem měl pro Klub Julese Verna, nevím o žádném jiném národu, který by vyhlásil svou říši na dobytém území a v obsazeném paláci jiného krále. Ona totiž Německá říše byla vyhlášená ve Versailles v roce 1871. Nevím o žádném jiném národu, který by toto udělal.

Já s vámi nechci příliš polemizovat, protože mám na paměti, že bychom měli vést rozhovor o vaší tvorbě. Ale zajímá mě to.

Získali jsme vyjádření Lukáše Novosada k tehdejší situaci. Je zde:

„Na práci na Osudovém konvoji jsem se moc těšil, ale pak se z toho stalo něco, co si dodnes vyčítám a kvůli čemu mám stále špatné spaní. Skutečně jsem jako redaktor vydání knihy zdržel o rok kvůli svým zdravotním potížím a rodinným problémům, které mě sužovaly; strašně jsem to chtěl dělat, pořád se zdálo, že už bude líp, jenže nakonec dlouho nebylo a já nedokázal včas jít a říct v nakladatelství: Dejte to prosím vás někomu jinému, já to teď při nejlepší vůli nezládnou. Ona ta knížka nakonec po mém soudu vyšla v příhodnější čas, než bylo původně plánováno – ke stému výročí vzniku Československa, což je jeden z podstatných motivů románu. Ale to je jedno, tak to být nemělo. Takže za tím zpožděním je moje pýcha, že to musím udělat zrovna já. Důvod, proč jsem na knížce bazíroval, je prostý: jazyk Františka Novotného. Já už redigoval, recenzoval a četl kdeco, často u toho trpím, a najednou jsem se ocitl v lázních. Četl jsem text absolutně promyšlený, rytmicky ideálně komponovaný, který mě přitom neustále nutil být ve střehu. Pan Novotný říká, že jsem toho moc neupravil, ale neříká, jak chytře se na mě i na čtenáře nachystal. Kolikrát se mi něco někde nezdálo, říkal jsem si, tohle je zbytečná věta nebo slovo, poznačil jsem si to, jenže uběhlo padesát stran a já se musel vrátit, poznámku mazat, protože to, co se mi nezdálo, bylo rozvinuto a zdůvodněno později a velmi přesně. Pan Novotný má přírodovědné myšlení, jeho jazyk je strohý, on si nepotrpí na vynalézavá přirovnání ani poezii, on si potrpí na přesnost výrazu. V tom je jeho psaní pro mě nesmírně osvěžující, a proto jsem odmítal se ho vzdát. Výsledky se dostavily: pan Novotný odmítl dát Argu další knihu a přešel do Albatrosu, což mi právem omlátil o hlavu Richard Klíčnick, redaktor Arga, který – pokud vím – Františka Novotného do Arga přivedl. Takže to dopadlo obráceně, než mělo: pan Novotný je na mě moc hodný a vůči mně velkorysý, přitom by mi mohl vše dát veřejně sežrat mnohem víc. A já bych musel mlčet a snést to, protože nic jiného by nebylo slušné. Je to pro mě lekce v pokoře a velkorysosti: za blba jsem měl být já, nikoli Argo, to zaprvé. Zadruhé, velmi si vážím toho, že se mnou Richard Klíčnick, dávný kamarád, nepřestal mluvit. A zatřetí, velmi si vážím toho, že smím aspoň jednou takto veřejně k věci říct své. Protože úhrnem vzato především doufám, že čtenáři pochopí, jak vynikající kniha Osudový konvoj je. Vůbec se nechci zaobírat tím, že je to žánrový román, tohle řazení mě vždycky rozčilovalo, chci jen jednoduše říct, že Osudový konvoj je vynikající český román. To nechť se rozšíří éterem jako vhodné doporučení k jeho četbě.“

To je v pořádku. Mě tohle prostě zajímá, tomu se v poslední době hodně věnuji. Je to motor, který mě bude jako autora pohánět dál, protože si myslím, že se dostáváme do přelomové doby, kdy se smazává hranice mezi bohatými a chudými, tím pádem klasická politická levice a pravice ztrácí smysl. To jde vidět, všechny tyto strany na celém světě ztrácejí, nikoho už nezajímá, jestli volí socialisty nebo naopak nějakou pravicovou stranu. Co ale lidi zajímá, je, jak se jejich političtí zástupci staví třeba k otázce zachování národního státu. To je to, z čeho mají lidé politický strach. A nahání to vodu na mlýn různým Okamurům a jiným, protože etablovaní politikové jsou buď tak slepí, nebo tak ideologicky zmanipulovaní, že tuto otázku nechávají ležet na ulici. A tam ji zvedne každý. To pokládám za tragédii dnešní doby a budu psát tak, abych na to upozorňoval. A myslím, že takové romány, které vycházejí z alternativní historie, se k tomu skvěle hodí. A nejsem sám. Nevím, jestli jste si všiml, nebo jestli si toho scifistická obec všimla, ale dnes fantasy romány nebo obecně fantasy hlavně z alternativní historie prožívají obrovský boom. Píše to Kotouč, píše to Drnek, píše to spousta a spousta autorů v zahraničí. Proč? Protože všichni tady v té západní civilizaci cítíme, že staré hodnoty jsou ohrožené, a ptáme se, co se v minulosti udělalo špatného, že k tomu došlo, a klademe si otázku: Nebylo by lepší, kdyby ty dějiny běžely nějak jinak? A všechny nás to nutí tak psát.

Já jsem z vás měl vždycky pocit takového euroskeptika, ale na druhou stranu jak v Křížníku Thor, tak v Osudovém konvoji vystupuje jako velké zlo Rusko. V Osudovém konvoji se mihne i prezident Zeman. Takže jak to vlastně je s tou Evropskou unií, světem, Čínou, Ruskem a vůbec?

Já jsem euroskeptik do té míry, že nechci, aby Česká republika z Evropské unie vystoupila. Chci ale, aby Česká republika tlačila na změnu koncepce Evropské unie. Myslím si, že vytvářet nějaký evropský superstát, k čemuž Evropská unie směřuje, je naprosto špatně. Myslím si, že idea národních států není ještě zdaleka vyčerpána, a řekl bych, že je to přímo obráceně, než jak se nám předestírá. Nám se tvrdí, že problémy, které dneska ve světě globálního charakteru existují, nemůže žádný národní stát zvládnout sám. Když ale o tomto začneme přemýšlet hlouběji a začneme si promítat různé situace, které dneska ve světě jsou, dojdeme k závěru, že většina těch problémů je způsobena právě tím, že někdo se snaží superstát vytvořit. Kdyby se to nechalo národním státům, 90 % problémů zmizí. Ale ono to jde ještě dál. Když člověk analyzuje současnou situaci ještě hlouběji, dojde k přesvědčení, že o superstát usilují nadnárodní korporace, pro něž je masa beztvářých občanů, kteří neví, odkud jsou a kam patří, naprosto ideální. Poslední brzdou, která drží tyto korporace na uzdě, jsou podle mého názoru právě národní státy. Proto tyto korporace přes určitou ideologii, která jde z Bruselu, útočí na koncepci národních států, protože když se jim podaří ji rozbit, bude jim svět vydán všanc. A budou si dělat, co chtějí. To, co je dokáže udržet na uzdě, jsou národní státy se svými institucemi – parlamenty, soudy a tím vším. Jestli toto padne, vznikne neovladatelný kolos. Možná tam budou tytéž instituce, ale k čemu je parlament,

kteří má 600 nebo 800 poslanců? Ten není schopen ničeho. Jsou mně sympatické a naprosto podepisují myšlenky lidí z Institutu Václava Klause, který velice rád čtu a souzním s ním. A pokud vím, Václav Klaus také není pro vystoupení republiky z Evropské unie, ale říká přesně to, co si myslím já, že je třeba tuto organizaci reformovat, aby to byl ekonomický spolek nezávislých samostatných států, který má jenom společné hospodářské záležitosti. Nikoliv politické, hospodářské. Politiku ať si každý stát řeší sám. Nakonec máme spoustu bilaterálních dohod. Všechno se dá řešit bilaterálně. Například tvrdý brexit je zrovna takový strašák, který nemá žádné opodstatnění, protože se to všechno vyřeší bilaterálními smlouvami. Možná půl roku bude nějaký zmatek, ale všechno se uklidní.

Co je to vlastně národ?

Národ? O tom jsem často přemýšlel a samozřejmě je mi naprosto cizí a úplně proti srsti ta nacistická představa, že to je spojení krve a půdy. Ne. Podle mě je národ společenství lidí téže kultury. To znamená jazyka a kultury: literatury, slovesnosti a toho všeho. Proto jsem v *Prstenu od vévodkyně* napsal, že Božena Němcová byla pro Rakousko-Uhersko větší nepřítel než jakýkoliv český politik. Její *Babička* udělala pro vytvoření českého povědomí, českého národa tak mnoho, že si to ani nedovedeme představit. Co tvoří národ? Společné báje, společné pohádky. A to formuje nebo tvaruje vnímání světa toho kterého národa. A to je podstatné, to je důležité. Proto mám radost, když vidím vietnamskou holku, která mluví perfektně česky a má český blog na sociálních sítích. To je Češka jak poleno, protože ona tu Boženu Němcovou zná stejně dobře jako já. Ta už se do Vietnamu neodstěhuje. Ona tam má možná babičku, prababičku, ale už se nevrátí a její děti budou vyrůstat tady v Česku. V tom není problém. Ovšem problém je v islámu, který vykazuje obrovskou rezistenci vůči splynutí s vnějším prostředím a myslím si, že to zaskočil i ty tvůrce, kteří sem chtěli tyhle lidi pozvat z důvodu, opět bych řekl, nějakých nadnárodních zájmů. A najednou se podle mě dostali do slepé uličky, protože ti lidé se odmítají přizpůsobit. Já mám strach z jedné věci. Já jsem to zažil ve vlastním životě několikrát: v roce 1948 jsem z toho neměl pojem, to mi byly čtyři roky, ale v roce 1968 a následně do roku 1971 jsem to mohl sledovat velice zblízka a na vlastní kůži. Ono totiž, a sociologové to umí dokázat nějakými matematickými modely, stačí jenom malá skupina, dejme tomu 10-15 %, která dokáže strhnout, ovlivnit a terrorizovat zbývajících 85 %. Já věřím, že 85 % muslimů jsou mírumilovní lidé, ale ti vůbec nejsou odolní proti těm 15 % radikálů. A ti radikálové jsou schopni z nich postavit armádu. A oni si pak ani neštěknou, protože proti tomu nemají zábrany. Korán se konečně vyjadřuje jasně, a pokud je nějaký muslim mírumilovný, tak se podle mého názoru řídí koránem jenom velmi volně.

Jsou evropské demokratické státy dostatečně demokratické a silné, aby to ustály?

Ted' je otázka, co si člověk představuje pod pojmem stát. Jestli se myslí státní aparát, tak tam se vznáší velký otazník.

Ale jestli se tím myslí masa lidí v tom státě, pak si myslím, že ano. Protože v určitém okamžiku, když si ta masa lidí uvědomí, že jde o jejich nezákladnější hodnoty, jako je národní identita, se prostě postaví na odpor. A jestliže si to ta věrčuška neuvědomí, bude smetena.

Není pomalá integrace tím jediným možným východiskem. Zavřít hranice v dnešní době mi připadá nemožné.

Já bych to řekl takhle. Samozřejmě nepopírám, že za 1000 let nebudou existovat žádné národní státy–

–nebo žádná náboženství.

To si říct netroufám, ale docela bych řekl, že nebudou žádné národní státy, možná ani žádné národy, to je docela klidně možné. Ale k tomu musí dojít evolucí. Já říkám, že revoluce je znásilněná evoluce a nikdy to nepřinese nic dobrého. K evoluci může dojít teprve tehdy, až lidé zjistí, že národní slupku nepotřebují. Pak teprve může národní stát zaniknout. Otázka je, jestli to lidé vůbec kdy zjistí, ale každopádně je to podmínka, která se nedá obejít. Teprve až lidi, všichni, masa, zjistí, že tu národní slupku už nepotřebují, pak teprve může národní stát zaniknout, ale nikdo jim to nemůže diktovat shora. Byrokrat. Nařídít usnesením. To nebude fungovat.

Mějme tedy národní stát, Českou republiku, Maďarsko, to je jedno, ale mějme stát dostatečně silný na to, aby dokázal integrovat cizince, stejně jako každé společenství eliminuje vrahy nebo zločince, protože je to pro společné dobro dobré.

Dobře, ale na to máme metody, máme kriminály, do kterých se títo lidé zavírají. Ale přece není možné zavřít do kriminálu milion islamistů. Tady je další problém, obrovský, se kterým si pravděpodobně nikdo neví rady, stačí se podívat na demografické statistiky, jak raketově roste obyvatelstvo Afriky, a přitom Evropa si pořád drží těch 250–350 milionů.

Zdá se, že vymíráme.

Ono se to spíš drží. Ale koncem století má být v Africe 1,5 miliardy lidí. Čili desetkrát víc než dnes. Přitom tam roste lékařská péče, tím pádem roste porodnost, klesá úmrtnost novorozenců, ale ti lidé nemají zdroje obživy. Oni se to nenaučili, tam to prostě nefunguje. Znova kacířský nápad na román. Napsat román z alternativního světa, kde je Afrika pořád kolonií, do dnes. Byl by ten svět lepší, nebo horší než ten dnešní? Já tedy řeknu, že lepší.

Kim Stanley Robinson na podobné téma napsal tlustý román Roky rýže a soli. Je to o tom, že Evropu vyhladil mor ve 14. století a svět se vyvíjí bez Evropy, bez evropské civilizace.

Tady člověk může uvažovat tři varianty. Může si vzít situaci, kdy Evropané nikdy Afriku nekolonizovali a nechali ji být, pak si může vzít naši skutečnost, kdy ji teda kolonizovali a v 60. letech v rámci studené války byli pod tlakem Sovětského svazu nuceni ji opustit, anebo třetí možnost, že ji neopustili a pořád jsou to kolonie nebo protektoráty, a teď si položít otázku, co by pro místní obyvatelstvo bylo lepší. Kdy budou mít

větší blahobyť, kdy budou šťastnější? Nemyslím si, že ty výsledky by byly přesně tak, jak si spousta lidí myslí.

Nejsem si jistý, že to můžeme domyslet. Ale to je úplně jiná otázka.

Podívejme se například na Indii. Indie byla kontinent, kde si lidé nerozuměli. Dneska mají společný jazyk a ten se jmenuje angličtina. Jezdí tam železnice, která je de facto britská. Kiplingův údel bílého muže prostě funguje. Já jsem to viděl na vlastní oči.

V Indii?

Ne, viděl jsem, jak je to zakořeněno v Arabech nebo v Egypťanech. Sám jsem toho byl svědkem, když jsem měl na palubě jachty egyptského lodivoda, který se choval sprostě a drze, málem mně tam ošahával ženské, a pak jsem viděl jednoho Skota na jeho jachtě, jak ho normálně kopanci zaháněl – a ten lodivod se mu plazil u nohou. On je na ty kopance zvyklý. To nechápu. Já to neumím.

Jako učitel mám pocit, že lék takřka na všechno je vzdělání. Nepůjde to ruku v ruce? Jak jste mluvil o Africe, o zvyšování porodnosti, zdravotnictví atd.?

To si myslím taky, že je to jediná karta, kterou máme v talonu. Vzdělání. Je to nakonec vidět i na Romech, protože za mého dětství žádní cikáni neuměli česky a mluvili hrozně. Dnes mnozí z nich mluví krásně česky a roste mezi nimi inteligence, i když jsou to jednotlivá kvítka na poušti. Otázka ale je, a to se zase dostáváme k muslimům: jaké vzdělání? Imámové jsou si této hrozby dobře vědomi, a proto prosazují svoje madrasy, náboženské školy – a západní školství do té své komunity nepustí. A učit se nazpaměť memorovat Korán? To přeci není žádné vzdělání.

Islámský svět ale třeba zachoval antickou vzdělanost. Není to vývoj náboženství? Nemusí si náboženství projít nějakou násilnou krizí, kterou absolvovali i křesťané během křížových výprav a podobně, a vyrůst z toho?

Já bych jádro neviděl ve středověku, ale v reformaci. To je ten kámen, to je ten okamžik, od něhož začal raketový vzrůst západní civilizace. Protože protestantské heslo „Přičiň se a Bůh ti pomůže“ má obrovský potenciál. Protestanti se snažili něco ze svého života udělat. Nespolehat ve všem na Boha. To nastartovalo rozkvět Evropy. Mimochodem, katolické mocnosti v dějinách postupně upadly, kdežto protestantské zažily boom. A dodnes je protestantská velmoc, jakou jsou Spojené státy, nejsilnějším hráčem na světovém trhu. Je v tom ten protestantismus, který vede lidi k samostatnosti, k podnikavosti a k nespolehání na někoho nad sebou. On ti pomůže, ale musíš začít sám. To je obrovská věc.

A nežijeme v době, kdy se právě islám začíná reformovat? Nebo je v procesu reformace? V 70. letech tu začala nějaká potlačená, ale přesto revoluce v Íránu...

To je, řekl bych, zbožné přání. Írán byl v podstatě západní

stát, ale tak zkorumpovaný, že došlo k revoluci. To byl najednou šok. Nikdo to nechápal. Já v těch 70. letech taky ne, tehdy jsem to viděl v televizi. Nikdo na světě na Západě nechápal, jak se mohou dostat k moci ajatolláhové, islámští duchovní, a ještě takového rigidního směru.

Jak jsme se bavili o národním státu, napadla mě Gruzie. Několikrát jsem tam byl, mám to tam moc rád a vím, že se mimo jiné brání Rusku tím, že na hranicích staví svoje kostely. Protože to znamená: Tady je náš kulturní vliv, tady jsou lidé vzdělaní tímhle způsobem. A je to symbol, který přetrvává pravděpodobněji, než když si tam dají značku „tady začíná Gruzie“.

To se mi velice líbí, to je od Gruzinců velice dobrá taktika. To opravdu bude fungovat. Ale s islámem je problém ten, že islám neprožil žádnou reformaci, že je to zkamenělé náboženství a možná funguje i ten efekt, že i imámové někde ve skrytu duše vědí, že jejich svět se co nevidět zhroutí. A jak se říká: „Chcípající kobyly kope nejvíc.“ Oni teď prostě kopou. Někdy se divím naprosté ignoranci některých novinářů. Onehdy jsem četl článek o Islámském státu. Autor úplně zapomněl, že idea chalífátu je stará jak islám sám, úplně zapomněl, že bylo kdysi Mahdího povstání v Africe a že tenhle Mahdí chtěl vybudovat tentýž chalífát. Není to nic nového, určitá větev islámu touží vybudovat islámský stát, který by zahrnoval celý svět. Je to mesianistické náboženství stejně jako křesťanství, jenže křesťanství prošlo reformací, která těmto snahám zatnula tipec. Zůstala katolická církev, která neměla sílu a ztratila ekonomickou moc, poněvadž ty reformní země začaly více produkovat, byly ekonomicky úspěšnější. To je taky důvod, proč je Severní Amerika anglická – Angličané-protestanti do Ameriky putovali jako kolonisté, byli to obyčejní farmáři. Kdežto do té španělské Jižní Ameriky jezdila šlechta a dělala z místních indiánů otroky

a dělníky na svých velkostatkách. Ale Španělé museli prohrát, poněvadž hustota obyvatelstva mluvila proti nim.

Co s tím vším?

Kdybych to věděl, mám pět Nobelových cen. Já pořád věřím v jednu věc: svět vždycky prochází krizemi, ale zase se vzpamatuje. Prý někdy za doby ledové bylo na celém světě snad jenom 3000 lidí. A ti lidi se z toho zmátořili. Myslím, že se zmátoří znovu. Možná bude evropská civilizace vypadat úplně jinak, než ji známe, ale nějaká civilizace bude. Evropa, respektive západní civilizace má v rukou ještě pořád hlavní trumfy, zejména v technologické převaze. Existují statistiky, které říkají, kolik patentů je podáno v arabských státech a kolik je podáno na Západě. Poměr je tak 1000:1, ne-li víc. To vypovídá o všem. Oni jsou schopní, ale musí si všechno kupovat na Západě. Totéž platilo do jisté míry pro Čínu, ale Čína je spící obr, který se probudil.

To jste mi vzal vítr z plachet, na Čínu jsem se chtěl zeptat vzápětí.

Je docela možné, že za 100 nebo za 500 let bude svět čínský, ale netvrdím, že bude komunistický. Možná je to námět na další román. Třeba *Křižník Thor* je otevřen k pokračování. Mám nápady, které mě straší v hlavě, ale není to nic konkrétního, jenom takový nejasný záměr. V *Dryáku*, který teď píšu, je do toho také zapletena Čína. Směřuje to k alternativní historické fresce, kde se česká veleříše utká s Čínou, protože v té době Čína nebude spát, už v 17. století si uvědomí nebezpečí a vyrazí do protiútok. Ale nevím, do čeho se dám, protože moc času nemám. Předpokládám, že můžu psát tak 10 let, ale víc už to asi nebude.

(dokončení příště)

Jan Křeček / Sarden.cz

Kamil Miketa: Vůně Měsíce

Nakladatelství Mladá fronta knihu vybavilo podtitulem *Apollo: Fascinující příběhy největšího dobrodružství v dějinách lidstva. 50 let od přistání člověka na Měsíci míří české technologie k Marsu, Jupiteru, ke Slunci i na lov bludných meteoritů*, ke kterému lze již jen máloco dodat.

Snad jen vysvětlit název *Vůně měsíce*. Měsíc opravdu voní, určitě potom, co se z jeho povrchu vrátíte do kabiny Apolla a sundáte si helmu pokrytou měsíčním prachem. Pak ucítíte něco jako zápach mokrého popela či vzduchu po výstřelu z karabiny. Ovšem čeho je moc... později si astronauté helmy raději nesundávali a dokonce v nich i spali.

Dovíte se i, že celý projekt byl pojmenován po admirálovi s českými kořeny Apollo Souckovi, či o Margaret Hamiltonové, která programovala počítače Apolla na mateřské dovolené, a spoustu dalšího.

Kniha je bohatě ilustrovaná dosud v knižní podobě nezveřejněnými snímky NASA. Její druhá část je věnovaná českým technologiím, které se připravují ke startu na Mars, k Jupiteru, Slunci a asteroidům Didymos a Didymoon, aby provedly první řízenou srážku s meteoritem v dějinách v rámci projektu NASA: Mise planetární obrany Země. Třetí část knihy pojednává o projektech blízké budoucnosti, jako je osídlení Měsíce, Marsu či vesmírných výpravách až za hranici naší Galaxie.

Kamil Miketa: Vůně Měsíce, Mladá fronta, 2019, 264 str., 349 Kč

Nebeletristické texty Neila Gaimana

Úspěšný britský prozaik a scénárista s polsko-židovskými kořeny Neil Gaiman (*1960) je mimo jiné autor *Knihy hřbitova*, *Koralíny* a *Nikdykde*. Bývá označován za popkulturní ikonu a do jediného svazku teď umístil výbor ze svých dosavadních populárně-vědných textů. Vznikla nesourodá směs šestaosmdesáti proslavů, článků, esejů a úvodů ke knihám. Stala se bestsellerem listu *New York Times*, a jak autor říká, některé stati jsou spíše lehkovážně, ale jiné přece jen seriózní.

Knihu nazval podle příhody, která se mu stala takřka před deseti lety během udělování Oscarů a již vylíčil ve vzdorné reportáži *Co jsem zahlédl z první galerie*. I když soutěžila adaptace jeho dětského hororového *Koralína*, cítil se – patrně právem – na galavečeru poněkud upozaděn, i zmapoval jej dost otráveně, ne-li ublíženě.

Přečteme-li si ale jeho knihu, spatříme úžasně talentovaného Neila Gaimana i jinak. Jako ambiciózního muže, který sám přiznává, že se nejméně patnáct let života natolik hnal za úspěchem, až si NEUŽIL některé jeho vrcholy, které prošly okolo, aniž si to zcela uvědomil. Ale dle Gaimanova názoru píšící lidé stejně nedělají „kariéru“ v pravém smyslu toho slova a sám se vnímá jako člověk, jenž se vždy jenom pouští do další z položek toho seznamu úkolů, který si prý sestavil už v patnácti letech a jenž zahrnul všechny věci, které hodlal během života zvládnout. *De facto* se mu, vidíme, vše podařilo. Ale vždy „prostě“ a „jenom“ pracuje několik let na díle, než se dostane k jeho konci, aby začal pracovat na dalším.

Z určitého hlediska vám nebude Gaimanův úspěch připadat tolik nečekaný: to když si přečtete o jeho dětství. V podstatě je totiž strávil velmi osaměle v místní knihovně a lze mu asi věřit i v tom, že tam skutečně přečetl celé dětské oddělení, aby nato vstoupil do oddělení pro dospělé. Není už, pravda, zřetelné, kam se propracoval v oné dospělejší oblasti, nicméně v knižce *Postřehy z poslední řady* svědčí o mnohém už jen její část sestavená z předmluv. Gaiman napsal působivé úvody ke sběratelské edici *Vybraných básní a povídek* Edgara Allana Poea (2004), k novému kritickému vydání *Draculy* (2008), k *Fantastickým a hororovým povídkám Rudyarda Kiplinga* (2008), k Wellsovým krátkým prózám i včetně *Země slepců* (2007), k antologii děl H. P. Lovecrafta (1995) i k *Třinácterym hodinám* Jamese Thurbera (2008). Víckrát psal o Chestertonovi, Tolkienovi, C. S. Lewisovi, Douglasi Adamsovi, Terry Pratchettovi a řada esejů přitom má charakter osobní vzpomínky na toho kterého člověka.

Platí to dokonce v případě tak dávného klasika science fiction, jakým byl Fritz Leiber, a platí to také v případě Raye Bradburymu či Stephena Kinga, jehož rodinu navštívil v jednom z jejich domů na Floridě, aby realizoval interview pro *Sunday Times*.

Platí to i pro pozoruhodného mistra fantastiky Gena Wolfa a celý oddíl knihy *Postřehy z poslední řady* je věnován pouze úvahám nad science fiction. V případě úvodu k románu *Skleník* pak Gaiman obecněji dumá nad celým dílem Briana Aldisse (kterým kupříkladu Isaac Asimov pohrdal) a v případě románu *Hvězdy, můj osud* přemýšlí přínosně nad osobností Alfreda Bestera. „Možná to byli giganti, ale nikdo si jich nevšímal,“ vypráví o dalších. „Na to byli až moc divní, pokřivení a chytří. Jedním z nich byl Avram Davidson a patřil k nim i R. A. Lafferty.“

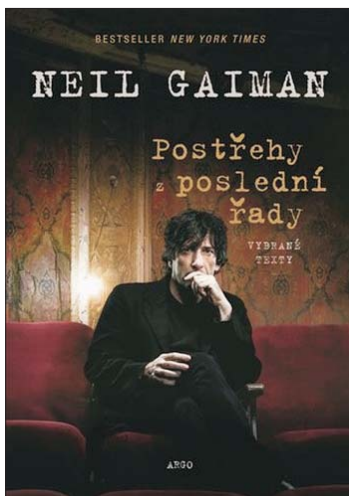
Některá z ještě opomíjenějších literárních děl poté osobně vynáší z hrobů na světlo a příkladem je pozapomenutý *Mlhov* (1926) Hope Mirrelesové. Nikam již Gaiman samozřejmě nemusí vynášet „alchymický“ román Susanny Clarkeové *Jonathan Strange a pan Norrell* (2004), s jehož autorkou se rovněž zná a jehož vznik nám zajímavě přibližuje.

U příležitosti nového vydání *Dcery elfího krále* (1999) vzpomíná taktéž na lorda Dunsanyho, a to jako na jistou výjimku z pravidla: „Britská šlechta, jakkoli dala světu nadměrný počet lovců, excentriků, statkářů, válečníků, diplomatů, podvodníků, hrdinů, lupičů, politiků a zrůdných osobností, v žádném století či období neprosula tím, že by plodila velké spisovatele.“

Dalším přínosným postřehem Neila Gaimana, který se už počátkem devadesátých let přestěhoval do Spojených států, je, že skutečně dobrá fantastika nebývá „útešná“. Příkladem je kupříkladu figura Samuela R. Dalanyho, k novému vydání jeho *Einsteinovy křižovatky* (1998) Gaiman rovněž přispěl úvodem. A sice je pravda, že zmiňovaný Brian Aldiss citoval v případě tohoto autora C. S. Lewise a zastával názor, že „Delanyho příběhy o tom, jak se podivným lidem dějí podivné věci, jsou poněkud příliš podivné“, ale sám Gaiman na dotyčných hrdinech neshledává nic zvláštního ani podivného. „Jsou to postavy hluboce lidské, nebo, což je možná podstatnější, jsou nám hluboce podobné.“

V samostatné části Gaiman hovoří jen a jen o komiksu (a jeho tvůrcích) a nechybí kapitola *Batmanovské obálky* (2005). Oddíl *Filmy, pohyblivé obrázky a já* zahrnuje letmou vzpomínku na snímek *Frankensteinova nevěsta* i úvahu *O komiksech a filmech*, otištěnou původně v *Guardianu* (2006). Už tenkrát se Gaiman bál, že se svět komiksu stane „levnou vývojovou laboratoří“ Hollywoodu.

Snad v souvislosti s jeho *Nikdykde* jej také kdysi oslovila jistá Maria Lextonová z magazínu *Time Out* s návrhem, zda by chtěl strávit noc v ulicích Londýna. Stalo se. A bizarní reportáž *Od šesti do šesti* byla zveřejněna roku 1990. Bohužel končí následujícím statistickým „rozkladem“: Spatřené vraždy: 0. Honičky v autech: 0. Prožitá dobrodružství: 0. Setkání s cizími špióny: 0. Setkání s nočními dámami: ½ (Ella). Setkání s rockovými hvězdami: 1. Střety s policií: 2.

Len Deighton: SS-GB

Dnešní příspěvek beru jako osobní upomínku probíhajícího politického dramatu kolem brexitu. Zjistil jsem, že mnoho lidí v mém okolí knihu zná; já jsem se k ní dostal až nyní, navíc spletitou cestou.

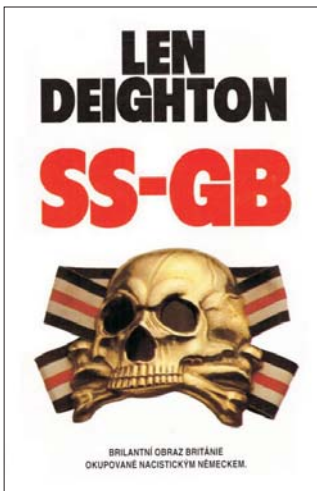
O knize *SS-GB* jsem se dozvěděl právě přes aktuální zpravodajství o brexitu: na německém portálu *Die Zeit* komentátorka probíhající debaty v britském parlamentu doporučila starší článek irského autora v *Guardianu* jako nejlepší čtení o brexitu. Irský (!) autor píše v *Guardianu* (!) o brexitu – tato kombinace mě zaujala.

V tom článku označuje jeho autor vydání knihy *SS-GB* v roce 1978 za příznačný projev vnitřních pochyb Britů o správnosti tehdejšího vstupu Spojeného království do společenství Evropy.

SS-GB je první ze tří klasických sci-fi příběhů založených na premise vítězství Němců ve válce s Angličany: o dvě dekády později následovala v podobném žánru *Otčina* a *Muž z vysokého zámku*.

SS-GB zobrazuje atmosféru okupované Anglie koncem r. 1941, několik měsíců po kapitulaci. Dějištěm je policejní ředitelství Scotland Yard, v jehož čele stojí německý generál SS. Hlavním protagonistou je nejlepší vyšetřovatel z oddělení vražd, p. Douglas Archer. Příběh začíná jako detektivka o vyšetřování vraždy, ale rychle se z ní stává mezinárodněpolitický thriller, v němž hraje roli anglický král internovaný Němci v Toveru a samozřejmě též vývoj atomové pumy.

Všeobecnou skleslost a beznaděj ilustruje okolnost, že děj počíná při londýnských oslavách týdne německo-sovětského přátelství, jehož vrcholem má být exhumace pozůstatků těla p.

➔ Z dalšího oddílu *Hudba a ti, kdo ji tvoří* se pak zdá, že je Gaiman prvořadě prodchnut dílem Lou Reeda. A devátá, předposlední část svazku *Tvořte dobré umění* je už jen reedicí původně samostatně vydané knížky, která vznikla jako proslov pronesený během promoci na Filozofické fakultě Univerzity ve Filadelfii 17. května 2012. „Stal se z něj jeden z mých nejrozšířenějších textů,“ přiznává. „Videa na internetu mají miliony zhlédnutí. A největší problém úspěchu spočívá v tom, že se proti vám spikne celý svět a bude vám bránit v další tvorbě právě proto, že jste tak úspěšní... Ale to, co se mi v životě povedlo nejlépe, byly vždy věci, kterými jsem si byl nejméně jistý: byly to ty příběhy, kdy jsem věděl, že buďto zafungují, anebo spíš skončí trapným neúspěchem, o němž si budou lidi vykládat až do skonání světa. Vždycky měly společné jedno: ze zpětného pohledu všichni poukazují na to, že to či ono byl nevyhnutelný úspěch, zatímco když jsem na dané věci pracoval, neměl jsem o tom ani ponětí.“

Ivo Fencel

Neil Gaiman: *Postřehy z poslední řady. Z anglického originálu The View from the Cheap Seats (2016) přeložila Petra Johana Poncarová. Argo. Praha 2019. 512 stran*

Karla Marxe z londýnského hřbitova a jejich slavnostní přenesení do Moskvy.

Rozložil na stůl ranní noviny. Na titulních stránkách všech listů bylo velkým písmem oznamováno zahájení Týdne přátelství. S určitou ironií si Douglas povšiml, že nacistický plátek v Londýně, Die Englische Zeitung, nedělal prakticky nic víc, než že otiskl oficiální oznámení ve zdobeném rámečku na titulní stránce. Na druhé straně Daily Worker věnoval celé události čtyřstránkovou reportáž s nadpisem „Britští dělníci volají Vpřed“ s fotografiemi ruských a britských představitelů, kteří měli oslavě přilížeť z tribuny.

SS-GB mohu vcelku doporučit, je to podané žánrově čtivo v tradičním stylu. Brožura má 270 stránek, rozdělených na 40 kapitol: každou sedmi až osmistránkovou kapitolu jsem četl rychle a s potěšením. Špiónážně-odbojová zápletka je však dost zamotaná a nemohu zaručit, že jsem v každé chvíli přesně chápal, kdo je kdo a proč co dělá.

Podle knihy natočila BBC v r. 2017 televizní minisérii, která byla uvedena i na ČT s českým dabingem. Minisérii jsem po přečtení knihy zkoukl; je však myslím o poznání méně zajímavá než knižní předloha. Zatímco u knihy komorní ladění pomalého ponurého děje nevadí, protože čtenář si vše chybějící doplní sám v myslí, TV adaptace vyzněla bezradně – krasavci v kostýmech nenechávají moc prostoru pro fantazii.

První věta knihy: *Berlin, 18. 2. 1941. Kapitulation – anglický text.*

Poslední věta: *Z okna viděl vůz generála Kellermana, jak jede k hlavní bráně a vlaječky na stranách se třepetají ve větru.*

Jára Mikovec

Goodreads: 75 % (z 5688 hodnocení)

Legie: 71 % (z 8 hodnocení)

Databáze knih: 67 % (ze 17 hodnocení)

Odposlechnuto o okupační studentské stávce

Stávka v marxistické přípravce je nakonec jen dobře, ne?

@Fortress

To je těžké, zase kdyby tam nenadělali bordel, jak by se poznalo, že stávkovali? Vzali si poučení ze stávky zaměstnanců Českých drah, té si ani po týdnu nikdo nevšiml.

reakce na údajné škody způsobené stávkujícími studenty

Tisíce dětí by chtěly zachránit planetu.

Milionům matek by stačilo, kdyby si uklidily své pokoje...

@BuhZdarma

Ty vole, život, to je jenom akné, dva roky pauza a pak hned vrasky?!

Eva Šindlerová

Československé cesty v čase

Návštěvníci a Zítřka vstanu a opařím se čajem jsou asi nejznámější pořady zahrnující cestování v čase. Ovšem zdaleka nejsou jediné. Kolik se v československé tvorbě (do roku 1992 včetně) objevilo filmů s touto tematikou? A jak si filmaři poradili, když neměli rozpočet na velkolepé efekty?

Výlet pana Broučka do zlatých časů (1949)

Cestovatelé: 1. Způsob: přemíra alkoholu – pád

Jak už název vypovídá, film byl inspirován příběhem pana Broučka od Svatopluka Čecha.

Bankovní úředník Matěj Brouček (Jaroslav Marvan) cestou z vinárny upadne. Když vstane, je najednou v roce 1935. Postupně přijde o práci, byt, peníze a zjišťuje, že ony Zlaté časy nejsou tak příjemné, jak si vždy myslel. Na konci filmu je probuzen vrchním z vinárny, který ho našel spícího na ulici. Šťastný pan Brouček si uvědomí, že je opět v roce 1948.

Scénárista Karel Vaňek měl ale osobní neshody s básníkem Vítězslavem Nezvalem, který byl v té době vedoucím filmového odboru ministerstva informací. Ten využil svůj vliv a natáčení filmu ukončil. Ve sbírkách Národního filmového archívu je ale uloženo několik již roztočených scén.

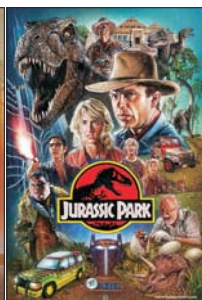
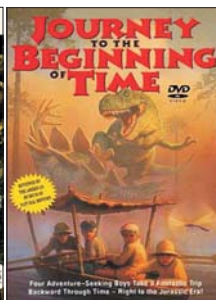
Cesta do pravěku (1955)

Cestovatelé: 4. Způsob: cesta lodí po řece

Nález zkamenělého trilobita inspiruje čtyři chlapce k podivuhodné cestě napříč časem až do prvohor.

Když byl v Národním filmovém archívu objeven originál filmu, začalo se pracovat na jeho vyčištění a digitálním zrestaurování. Některé části byly ale natolik zasaženy plísní, že musely být použity i různé kopie záznamu. Remasterovaná verze byla 25. dubna 2019 uvedena ve vybraných kinech.

Sám Steven Spielberg přiznává, že má

tento film hrozně rád. Jeho zhlédnutí mu bylo inspirací k natočení Jurského parku. A do dneška nechápe, jak jsme mohli takový trikový film natočit už v roce 1955.

V USA se film natolik líbil, že v roce 1966 natočili nový začátek a konec, mezi který vložili Zemanovu verzi. Dále poameričtili jména hlavních hrdinů a vystříhali scény se psaním do deníku. Výsledný film šel do kin pod jménem Journey to the Beginning of Time. Do dnešní doby si dost Američanů myslí, že Cesta do pravěku vznikala v česko-americké koprodukcí.

Muž z prvního století (1961)

Cestovatelé: 1. Způsob: raketa

Čalouník Josef (Miloš Kopecký) se díky nehodě ocitá v roce 508 po Sputniku (2465). Zprvu je považován za génia, později je kvůli svému divnému chování poslán na psychiatrickém vyšetření, kde mu diagnostikují těžké stádium sobectivity. Nakonec je poslán zpátky do svého času.

První hlavní role Miloše Kopeckého. Film to měl jednu chvíli nahnuté, protože přibližně uprostřed natáčení se do vesmíru vznesl Jurij Gagarin a jakákoliv satira byla velmi přísně posuzována.

Raketa, kterou Miloš Kopecký odletěl, měla označení BX 7c, je jen otázkou, zda byla nějak příbuzná se známější československou raketou XB 1.

Baron Prášil (1961)

Cestovatelé: 2. Způsob: lodí

Divíte se, co tu dělá tento film? I zde byla velmi nenápadně zabudovaná cesta v čase. Když baron Prášil (Miloš Kopecký) cestuje s kosmonautem Toníkem (Rudolf Jelínek) zpět na Zem, bere ho do své doby, kdy prožíval všelijaká ztřeštěná dobrodružství. Toník se zde marně snažil spoutat páru a jak sám říká: Jediný šroubek scházel a byl by se parník zrodil o sto let dřív.

Aby nedocházelo k omylům, byl Baron Prášil z roku 1940, v hlavní roli s Vlastou Burianem, v šedesátých letech přejmenován na Když Burian prášil.

Když Terry Gilliam viděl tento film, nechal se jím inspirovat pro svůj snímek Dobrodružství Barona Prášila (1988).

I tento film byl digitálně zrestaurován a slavnostní premiéra byla 27. května 2016 ve Zlíně.

Cesta do věku petrolejových lamp (1961)

Cestovatelé: 4. Způsob: raketa

Nebojte se, nejedná se o volné pokračování Cesty do pravěku. V tomto krátkém filmu tři chlápci a jedna dívka cestují do roku 1900, kde poznávají, čeho všeho jsme za těch 61 let dosáhli.

Byla jednou jedna budoucnost: Podivná reportáž z přítomnosti 1965 (1965)

Cestovatelé: 1 a 2. Způsob: raketa

Fiktivní dokument Československé televize. V městečku Pískové se na nějakou dobu zastavily všechny hodiny. Způsobila to opravdu cestovatelka v čase, jak tvrdí archeolog doktor Jan Pařízek, nebo jde o bludy duševně nemocného člověka?

I zde se objevuje budoucí úprava datování spojená s průzkumem vesmíru. Cestovatelka měla pocházet z roku 523 po Gagarinovi (2484).

Zabil jsem Einsteina, pánové... (1969)

Cestovatelé: 10. Způsob: stroj času

V roce 1999 jsou ženy díky vlivu G bomby neplodné a rostou jim vousy. Zatímco jedna skupina se to snaží napravit tím, že nechají zemřít zakladatele moderní fyziky Alberta Einsteina, druhá se jim v tom snaží zabránit.

Fungování stroje času, který je v tomto filmu používaný, není nikde blíže specifikováno. Pouze to, že není problém ho zamaskovat za jakoukoliv věc (raketa, dům, auto).

V tomto filmu mohl hrát pouze Jiří Sovák, nebo Vladimír Menšík. Jelikož si oba užívali slávu z filmu Světáci, tak hodně pili a na natáčení je častokrát museli vozit přímo z vináren. Obasadit v této době oba do jednoho filmu tak mohlo způsobit mnoho komplikací.

Zítřka vstanu a opařím se čajem (1977)

Cestovatelé: 7. Způsob: raketa

V roce 1996 se v Praze pořádají sledovací zájezdy do minu-

losti. Toho chce zneužít skupina nacistů a změnit konec druhé světové války.

Jiří Sovák vzpomínal, když poprvé uviděli namaskovaného Hitlera: „Najednou se rozléty dveře a v nich doslova kopie Hitlera, který na nás navíc začal německy řvát a horlivě gestikulovat. Menšík se tak lekl, že zapadl pod gauč, Brodský nebyl schopný slova. Nevěřili jsme svým očím. Museli jsme si z toho šoku pak dát všichni panáka.“

Ve filmu jste si mohli všimnout i bílého auta Škoda Supersport SPZ ACI-10-36. Auto bylo později přelakováno na černo a objevilo se ve filmu Upír z Feratu.

Něco je ve vzduchu (1980)

Cestovatelé: 4. Způsob: automobil
Mladý fyzik Petr (Vladimír Dlouhý), pomocí poznámek dědečka své přítelkyně Alice (Zlata Adamovská), sestrojí stroj času. Společně se vypraví do roku 1946, aby zjistili, co se s dědečkem vlastně tehdy stalo.

Nutno dodat, že s nenápadností si Petr moc hlavu neláme.

První případ, kdy byl stroj času zabudován do auta. Ano, v Zabil jsem Einsteina pánové... bylo také ukázáno auto jako stroj času. Ale zde bylo přímo ukázáno zařízení, které přesun v čase umožňovalo. Mimo cestování v čase umělo auto také měnit poznávací značku.

Neuvěřitelný příběh (1981)

Cestovatelé: 1. Způsob: nehoda
Čtyři chlapi se jednoho dne seznámí s práčetem Leškem (Daniel Netušil), který byl přesunut dírou v čase během přípravy na bitvu o hrad Vítkov (1420).

Napřed se mu snaží pobyt v naší době zpříjemnit a poté mu pomoci navrátit se zpátky.

Záznam této dvojdílné inscenace se mi nepodařilo nikde dohledat.

Klůče od města (1983)

Cestovatelé: 2. Způsob: kletba – projít dveřmi

Slovenský film seznamující diváky s historií města Bratislava.

Sourozenci Martina (Klára Pollertová) a Ivan (Ludovít Tóth) jsou na exkurzi v muzeu. Ivan ze zvědavosti vlezde do velkých starých hodin a ztratí v nich čepici. Díky tomu vždy, když projdou dveřmi, projdou i do jiného času.

Film je natočen podle knihy Márie Ďuričkové.

Návštěvníci (1983)

Cestovatelé: 5. Způsob: automobil
Seriál o expedici z roku 2484, která v roce 1984 hledá vzorec, díky kterému by mohli zachránit Zemi.

Seriál si objednala západoněmecká televize WDR s poznámkou, že se

musí jednat o ryze český seriál. Žádná nápodoba jejich produkce.

Stroj času měla být původně Škoda 120. Automobilka ale o takovou propagaci nestála. WDR tedy nabídla západoněmec-

ká auta, autoři ale trvali na autě ze „socialistického bloku“. Nakonec použili sovětské auto Lada Niva, které bylo určeno pro západní trh. Nastal ale problém s benzínem, který nebylo možné koupit za hotové ani za poukázky na benzín. Nakonec tak přišly na řadu bony.

Mimo cestování v čase umělo auto změnit barvu, poznávací značku, bylo neprůstřelné a dalo se ovládat na dálku.

Režisér Jindřich Polák do seriálu zabudoval i několik odkazů na svoji starší tvorbu. Na schůzi Rady obrany Země vzpomínají, jak předkové chtěli zneužít cestování v čase (Zítřka vstanu a opařím se čajem), nebo na rodiče Emilie (Dagmar Patrasová), kteří letí na Alfu Centauri (Ikarié XB 1).

Křeček v noční košili (1987)

Cestovatelé: 1 na košili (6)

Cestovatelé: celá škola

Způsob: pradědečkova noční košile

Způsob: šlapadlo

Seriál o tom, kterak se Kája Berka (Ondřej Regazzo) snaží zachránit pověst staršího bratra Radima (Marek Brodský) za pomoci dávno mrtvého pradědečka (Miroslav Vladyka).

V tomto seriálu máme přímo dva způsoby, jak cestovat v čase.

První byl pomocí pradědečkovy noční košile, kdy ten, kdo si ji oblékl, se ve snu objevil u pradědečka ve škole a mohl s ním komunikovat. Nikde se mi nepodařilo zjistit, jaký přesný rok to byl.

Druhý byl za pomoci stroje času, který pradědeček vynalezl. S jeho pomocí vzal budovu školy i se všemi, co v ní byli, podle potřeby do minulosti nebo budoucnosti. Jelikož jiné pradědečkovy vynálezy opravdu fungovaly, je víc než jisté, že by fungoval i tento stroj času.

Freonový duch (1990)

Cestovatelé: 4. Způsob: vlak

Na ozdravném pobytu se děti Radek (Marek Severin) a Žaneta (Kateřina Pokorná) seznámí s duchem výpravčího Leopolda Lorence (Vlastimil Brodský). S jeho pomocí bojují proti třem zlým duchům.

Leopold má kouzelnou lokomotivu Matyldu, s jejíž pomocí

si může zajet do roku 1900, kdy byl ještě na živu a příroda mnohem zdravější. A dokonce si může i něco přivést zpátky.

Most (1992)

Cestovatelé: 2. Způsob: starý most

Příběh dvou mladíků Janka (Roman Matisko) a Karola (Peter Bebjak), kteří přejdou přes starý most a ocitnou se v době třicetileté války. A na vlastní kůži zažívají hrůzy té doby.

I u této inscenace se mi nepovedlo sehnat jakýkoliv záznam.

Bonus – Československé večerníčky

a) O Dorotce (1974) – Dorotka a hodiny

Příběhy malé holčičky Dorotky a jejího papouška.

Dorotce se nechce vstávat do školy, přijde pozdě a škola je už zamčená. Ze vzteku se rozhodne u všech hodin, které potká, roztocit ručičky v protisměru. Když to udělá i u velkých hodin na věži, začnou všichni lidé najednou mládnout.

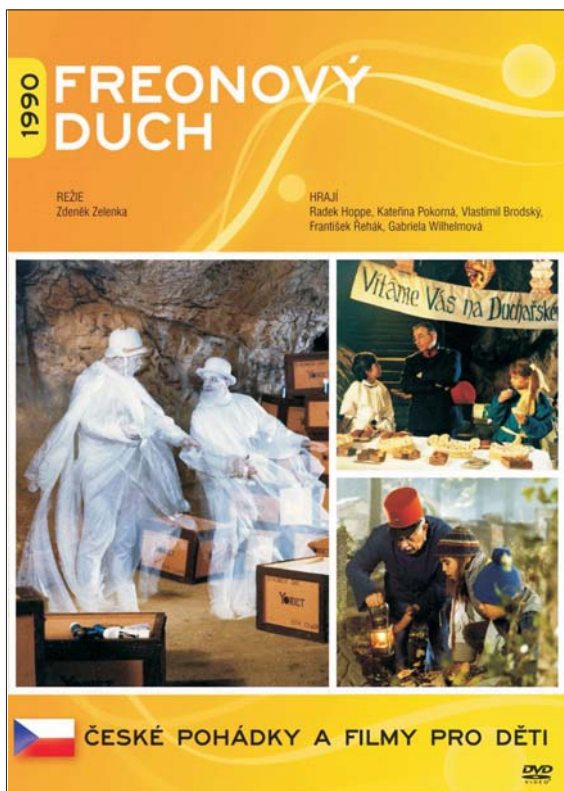
b) Mach a Šebestová (1976) – Člověk neandertálský

Mach a Šebestová pomocí kouzelného sluchátka zjišťují, jak vlastně žili neandrtálci v době ledové. A to víte: Doba ledová, je doba ledová.

Jak sami vidíte, cestování v čase se objevovalo v různých žánrech. Od čistokrevného sci-fi, po komedii až po naučný pořad. A i bez velkých rozpočtů a velkolepých efektů ho byli českoslovenští filmaři schopni zapracovat do příběhu.

Cestování v čase zvládnáme každý den i my sami. Ale prozatím pouze směrem dopředu :)

Roman Hruška

Enterprise je schovaná na Balkáně!

Každý správný bulharský národovec se musí dostavit do rozlehlého pohoří Stara planina v centru Bulharska, vylézt – dnes dojet autem do sedla pod horou Šipka a pak vylézt nahoru k památníku. Je to něco, jako když u nás vlastenci lezou na Říp a poněkud vyděšenější vlastenci na kopec Blaník.

Na Šipce ve výšce 1530 m n. m. stojí památník slavného vítězství Bulharů a ruských vojsk nad Turky, tehdy správněji vojsky Osmanské říše, v roce 1877 a 1878. Ony to byly vlastně čtyři různé bitvy, ale zásadní byla ta, když ruská vojska vyhnala osmanské muslimy, obléhající zuřivě a zoufale se bránící Bulhary, dobrovolníky, zvané „opolčenci“. Děsivost bojů vedených často v bojích muže proti muži dokládají dole v údolí velké mohyly padlých. Opolčenci – Bulhaři shazovali na své nepřátele i své mrtvé druhy, aby muslimům zabránili v postupu. A tak skončila 500 let trvající nadvláda muslimů nad Bulharskem.

Já je obdivuji, ale kvůli tomu odmítám vylézt těch 840 schodů, které vedou ze sedla nahoru k památníku. Svého synka jsem kdysi a nedávno i vnuka odvezl do sedla, ať si jako částeční Bulhaři ty schody vyšlapou sami. Když jsou to částeční Bulhaři, že?! My jsme se se ženou odebrali do jedné z místních hospod, kde jsme si dali moc dobrou bulharskou dršťkovou polévku, zvanou „Škembe čorba“, a pečené papričky naložené v sósu z octa a oleje, zvané „čušky“. Na to Staropramen. Ten mají v Bulharsku všude.

Posílat někam samotné mladé lidi bývá nebezpečné. Vnuk se vrátil a pravil, že seshora viděl na vedlejším hřebeni něco, co vypadá jako létající talíř. A že se tam musíme jet podívat. Je totiž, jako já, fanda sci-fi. Na svém chytrém telefonu vyhledal i tam vedoucí silnici, která odbočovala v sedle z té hlavní. Hned kousek za restaurací.

No, tyhle vychytávky jsou bezvadné, ale nenajdete na nich úplně informace. Třeba to, že ona asfaltová silnice byla silnicí jen kousek a pak se změnila na tankodrom. Krásnými lesy jsme jeli po soustavě kamenných děr a štěrku, střídaných

drobnými kousky asfaltu. Krokem. Ale nebyli jsme v tom sami! Za námi jelo ještě několik majitelů Google-map. Jet kolem pěšího turistu asi tak deset minut, než ho skutečně předjedete, to je o nervy.

Tedy, aby bylo jasno. Bulhaři jinak za posledních deset let opravili svoje cesty tak, že bychom jim mohli závidět. Taková nová dálnice ze Sofie na Burgas přes Thrácké údolí je asi tak o 500 % modernější, lépe udělaná, kvalitnější a vůbec než kterákoliv dálnice u nás.

Při cestě vnuk hledal, co by to mohlo být, ten létající talíř, až to na Google našel. Objekt byl označen jako památník Dimitara Nikolova Asenova (10. května 1840 – 10. srpna 1868), známého jako „Hadži Dimitar“ (Хаджи Димитър). Ten byl jedním z nejvýznamnějších bulharských vojvodů a revolucionářů bojujících za osvobození Bulharska od osmanské nadvlády. Když mu byly dva roky, šla jeho rodina na pouť do Jeruzaléma, od tohoto okamžiku byl Dimitar považován za osobu s přídomkem „hadži“ (хаджия).

Obecně sice platí, že titulem „hadži“ se označuje „muslim, který vykonal pouť do Mekky“. Ale na Balkáně a částečně i v Turecku je tomu jinak. Když jsem před pár lety diskutoval večer po obchodních jednáních s bulharskými Turky v Razgradu (Turci a Pomaci – muslimové slovanského/bulharského původu tvoří cca 11 % obyvatelstva) a také s jedním profesorem religionistiky v Istanbulu, a řekl jsem, že jsem byl v Betlémě a Hebronu a navštívil v Jeruzalémě mešitu al Aksá (al-masdzid al-Aqsá – „nejvzdálenější mešita“) a byl na Chrámové hoře (pro muslimy al-Haram al-Qudsi aš-Šarif [Vznešená svatyně]), byl jsem pro ně „hadži“, i když nejsem muslim.

A to, že jsem rozjímal v Modré mešitě – (turecky Sultan Ahmet Camii), prošel Mešitu Bájezida II. a diskutoval na jejím nádvoří s profesorem islámských studií, prošel díky známým i začátek Kristovy „Křížové cesty“ i v muslimské části Starého města v Jeruzalémě. A navštívil i mešity v centru Taurusu a mnohokrát jsem v létě i zimě pobýval v bulharské vesnici, kde od domu byla na dohled místní „Džamíja“. Tedy mešita a zároveň i muslimská škola (za bolševika zavřená), je jen utvrdilo v jejich přesvědčení. To, že jsem pokřtěný, nebrali za důležitý. Všichni víme, jak to v Evropě vypadalo v posledních sto letech!

Takže tak nějak chápou, proč se bulharský hrdina a vojevůdce boje proti Osmanům nazývá Hadži Dimitar. Tedy nechápu, ale vím to.

Šílená cesta po hřebeni skrz staletý listnatý les nakonec končila a vyústila do nové, moderní silnice. Ta tam někde musela být. Jak by tam jinak doslali z údolí ty stožáry větrníků, co se tyčily kolem kosmické lodi.

Na rozcestí nás čekal podivný monument (obr. 1), cosi, co připomínalo jakousi emzáckou skulpturu. Později jsme zjistili, že je to výtvar socialistického umění minulé politické epochy. Pohlédli jsme vzhůru a tam na kopci trůnil létající talíř anebo, sakra, to vypadá jako nějaký jiný typ Enterprise! Akorát ta

směrovka má na sobě rudou hvězdu. No, Hvězdná flotila tuším také nějak používala hvězdy a místní bolševici je donedávna malovali na všechno, kam to jen šlo. Ale jinak to je tedy paráda. Jen stačí zavelet a Enterprise se pod velením Jamese Tiberia „Jima“ Kirka může vydat ke hvězdám.

Asfaltová cesta vzhůru vedla kolem několika moderních horských hotelů, našťásti pro hory a návštěvníky v klasickém stylu. Hotely nabízely služby wellness, masáže, bazény a také lyžařny. To mne poněkud překvapilo. Ty lyžařny. Ale za chvíli jsme jeli kolem šipky ukazující doprava ke Skiareálu.

Krásné horské louky byly „nakrátko ostříhané“ pasoucími se koňmi, krásnými a

Ještě vyfotit obr. 4 na památku a pak hurá do údolí. No hurá moc ne, nahoře bylo krásných 25 nad nulou, a dole v Thrácké nížině, kam jsme jeli, bylo 41 °C.

No, když jsem tak opatrně sjížděl serpentiny, stejně mne napadlo, že když to tedy není skutečná Enterprise, tak je to určitě její původní model. Takové se sice dělají ze sádry, ale tohle je tak veliké, že to museli udělat z něčeho pevnějšího.

Kdybyste se tam chtěli jet podívat, pohoří Stara planina leží v centru Bulharska, je dlouhé víc než 500 km a široké 15 až 50 km. Průměrná nadmořská výška dosahuje 722 metrů. Je to taková kombinace Šumavy a Krkonoš a ceny jsou tam o polovinu nižší než na pobřeží a turistů jako šafránu.

Jo a je tam ta Enterprise, to musíte jako scifisti vidět.

Václav Vlk st.

elegantními, kteří se bez obav procházeli a pásli mezi návštěvníky.

A pak se otevřel výhled na špičku hory Buzludža (връх Бuzлуджа). A na ní stálo něco. Z jiného světa. Při přiblížení však bylo jasné, že to není z nějakého hvězdného materiálu, ale z betonu. Ale i tak to bylo óóóbrovské!

Omlácené, rozmlácené, vytlučená okna, na stěnách záhadné nápisy, při bližším prozkoumání oslavné nápisy na Hadži Dimitrova v bulharštině, kterým opadala písmenka. Kolem plochy, na které by mohly přistávat menší kosmické lodi, veliké schodiště a něco, betonové kusy prorostlé ocelí, co by mohlo být pozůstatkem nějaké katastrofy. No, asi to byl spíš nějaký abstraktní socialistický umělecký výtvar.

Časem s vědou – říjen

● velkých činech vědy a techniky

Někdy v roce 1834 si pečlivý astronomický pozorovatel Friedrich Bessel všiml, že pohyb Síría, nejjasnější hvězdy na obloze, není rovnoměrný a přímočarý. Proto přišel s předpokladem o gravitačním působení nějaké velmi blízké hvězdy obíhající se Síríem kolem společného těžiště (a tvořící s ním fyzickou dvojhvězdu), jenže hvězdy tmavé, proto neviditelné.

Koncem ledna 1862 optik Alvan Clark zkoušel nový velký dalekohled s čočkou o průměru 45 cm – a vedle jasně zářícího Síría uviděl slaboučkého souseďa! Jelikož neměl ponětí o Besselových domněnkách, objev ho našťoval – měl ho za důsledek optické vady své čočky.

Průvodce dostává jméno Síríus B. Spektrum jeho záření se podařilo získat až roku 1914 a vyvolalo úžas; souputník nesvítil červeně (jako dosud známé „studené“ hvězdy s malou svítivostí), nýbrž bíle, jako řádně žhavé jasné hvězdy – má povrchovou teplotu asi 30 000 Kelvinů (pětkrát vyšší než Slunce)! Pokud je přesto tak málo vidět, znamená to, že musí být velmi malý (průměr menší než Země), ale při daném gravitačním působení na Síría (dvakrát těžšího než Slunce) zároveň neobyčejně těžký (s hustotou tuny na cm³).

Zatímco většina astronomů se nad touto skutečností buď chechtá, nebo pláče, nejvýznamnější astrofyzik doby Arthur Eddington ji bere vážně a nabízí vysvětlení: hmota hvězdy se gravitačním zhroutením nachází ve formě takzvaného degenerovaného plynu (směsi nukleonů a elektronů namačkaných obrovským tlakem na sebe, bez obvyklých distancí mezi jádrem a elektronovým obalem).

Pro takovéto zbytky hvězd se od roku 1922 ujal název *bílí trpaslíci*. (Později se ukázalo, že na vůbec prvního bílého trpaslíka nevědomky narazil už v roce 1783 William Herschel u trojhvězdy 40 Eridani.)

Bílí trpaslíci mohou vznikat jen z hvězd menších než 1,44 hmotnosti Slunce. Nad ní síla gravitace narve elektrony do jádra, kde se sloučí s protony na neutrony. Tím zaniknou i prvky a vznikne homogenní „plyn“ těsně namačkaných neutronů – neutronová hvězda. A pokud hmotnost této neutronové hvězdy přesáhne zhruba 4 Slunce, postupující gravitační kolaps semle i napěchované neutrony v něco, co si dodnes nedovedeme představit, a výsledkem je černá díra.

Astronomie tehdy už jedny trpaslíky znala. Pět let před první světovou válkou totiž Ejnar Hertzsprung sestavil grafickou závislost mezi zářivostí (tedy i hmotností) hvězd a jejich barvou (tedy povrchovou teplotou). Zanedlouho to jeho zámořský kolega Henry Norris Russell rozvedl a zpřesnil. V diagramu po

nich nazvaném figurují hvězdy různých velikostí, od obrů („velryb mezi rybami“) po trpaslíky. Z těch zdaleka nejčtenější jsou trpaslíci červení, kteří tvoří přes tři čtvrtiny všech hvězd Galaxie. Zářít málo a s nízkou teplotou (čili rudě), zato pomaleji stárnou a proto taky v našem vesmíru převládají (zářivější hvězdy brzy vyhoří). Červeným trpaslíkem je i Proxima Centauri, hvězda nám nejbližší. Rovněž velká většina zatím nalezených exoplanet podobných Zemi obíhá kolem červených trpaslíků (to je ale proto, že u nich se líp hledají).

Největší červení trpaslíci mají hmotnost asi třetiny Slunce, nejmenší asi dvanáctiny. Může být ještě něco pod tím, ptali se astronomové? Dalo se totiž předpokládat, že rozložení hmotností těles ve vesmíru je víceméně spojitě a musí tedy existovat i něco mezi planetou a hvězdou. A hned začali počítat. Pokud jsou hvězdné zárodky, které se právě zformovaly z mezihvězdného oblaku, hmotné víc než setina Slunce, ale menší než jeho dvanáctina, probíhá jejich hvězdný vývoj trochu jinak. Především to nejsou planety. Smršťují se, zahřívají a houstnou, až se v jejich nitru zapálí první termonukleární reakce; to u planet, které jsou menší, nikdy nastane. Při těchto jaderných reakcích ovšem nehoří vodík jako v řádných hvězdách, ale prvky s nižší „zápalnou“ teplotou, jako je lehké helium, lithium, berylium a bór.

Když se zásoby těchto prvků vyčerpají (a to netrvá dlouho, moc jich tam totiž není), nenastane to, co u běžných hvězd: vodík se už nezapálí, protože teplota v nitru na zažehnutí vodíkové fúze nestačí, hvězda je málo hmotná a tudíž „chladná“ (vnitřní teplota nepřesáhne 5 milionů stupňů, což je ve srovnání s běžnými hvězdami málo). Hvězda tak končí svůj vývoj, sotva ho začala, a pomalu chladne.

Takovéto „kvazihvězdy“ astrofyzici nazvali *hnědí trpaslíci* a začali po nich usilovně pátrat. Dlouho marně. Není divu – jsou malí, relativně studení (nanejvýš 2000 °C), září prachbídně. Nicméně může jich být hodně – pokud existují.

Nu, jelikož pozorovací technika v astronomii se neustále zlepšuje, časem se stalo, co muselo: První hnědý trpaslík byl objeven **27. října 1994** na hvězdnárně Mount Palomar v Kalifornii. Dalekohled s půldruhametrovou čočkou, vybavený adaptivní optikou kompenzující chvění vzduchu, zachytil průvodce červeného trpaslíka jménem Gliese 229 v souhvězdí Zajíce. První hnědý trpaslík, nazvaný Gliese 229B, váží asi 20–50 Jupiterů (0,02–0,05 Sluncí) a teplotu na povrchu má 800 °C.

Dnes hnědých trpaslíků známe tisíce.

František Houdek

Když soudnost pláče

Třeštění letitého popularizátora 90

V roce 1984 homeopat belgického původu Luc Jouret založil tzv. *Řád slunečního chrámu* (sluneční chrámy ve starém Egyptě sloužily k uctívání boha slunce Re). K řádu se přidala skupina lidí z okolí francouzského finančníka Josepha Di Mambra. Ideologií kultu byla směs raného křesťanství a filosofie New Age; uznával reinkarnaci, mimotělní zážitky, existenci UFO. Koncem 80. let měl až 500 členů (i velmi bohatých), kteří věřili, že jsou převtělenými templáři, a připravovali se na další příchod Krista – tentokrát v podobě boha Slunce. Jenže kromě Krista měl na Zemi dorazit také Anti-krist...

Počátkem 90. let se Řád dostal do podezření z obchodu se zbraněmi. Následovalo několik zatčení. Jouret byl vyhoštěn z Kanady, hlavní část kultu se usídlila ve Švýcarsku.

Když někteří členové včetně Di Mambrova syna projevíli pochybnosti, zdali cesta řádu je správná, nastal pro vůdce čas jednat. Na počátku října 1994 řád v Kanadě pomocí dřevěného kolíku rituálně usmrtil tříměsíčního kojence, v němž jasnovidný Di Mambro rozpoznal Antikrista. Ve Švýcarsku pak v noci na **5. října 1994** následovala

„poslední večere“ a hromadná smrt celkem 53 lidí (včetně Joureta a Di Mambra) ve víře, že pouze smrtí v plamenech se jejich duše dostanou na Sirius, nejjasnější hvězdu oblohy, kde se budou oddávat blaženému životu věčnému.

Spálené oběti v rouchách ležely v kruhu chodidly dovnitř. Některé měly na hlavách obětí sáčky z umělé hmoty, jiné v tělech kulky nebo jed. Zřejmě tedy šlo o směs dobrovolných či vynucených sebevražd a vražd. Další 16 mrtvých bylo nalezeno na náhorní planině nedaleko francouzského Grenoblu v prosinci 1995. Oběti byly pravděpodobně zastřeleny a zapáleny dvěma členy, kteří pak spáchali sebevraždu. Posledních 5 upálených členů bylo nalezeno v březnu 1997 v kanadském St. Casimiru.

Krvavá kauza „slunečních templářů“ žel nebyla jediná. Původně náboženská sekta *Chrámu Lidí*, založená 1955 v Indianopolis, se časem vystěhovala do Guayany, kde založila vlastní město. Do něj pak v listopadu 1978 přijeli na návštěvu kongresman Leo J. Ryan a několik novinářů, přičemž někteří členové toho chtěli využít a sektu pak opustit spolu s hosty. Strážní komunity proto na příkaz vůdce uprchlíky, politika i žurnalisty postříleli. Poté se všech 913 členů komunity včetně 294 dětí do 18 let otrávil nebo bylo otráveno kyanidem.

Činnost apokalyptického kultu *Koreshovy davidíánské větve* skončila smrtí 90 lidí poté, co v dubnu 1993 po sedmítýdenním obléhání jejich farmu v Texasu dobyla FBI. Svědkem

toho byl i Timothy McVeight, který pak v dubnu 1995 vyhodil do povětří Federální budovu v Oklahoma City.

Dalším případem byla hromadná sebevražda členů sekty *Nebeská brána*. Ti k odchodu za lepším využili průletu komety Hale-Bopp, která, jak si mnozí pamatujeme, v březnu 1997 zářila na večerní i ranní obloze a která měla ve svém ohonu ukrývat mimozemskou loď. Koncem března 1997 v domě nedaleko amerického San Diega se 39 lidí napřed omámilo alkoholem a sedativy a poté si navléklo na hlavy igelitové pytlíky (za-

dušení zvolili proto, aby si neporušili tělo pro brzké zmrtvýchvstání). V kapse každé z obětí se našlo pět dolarů v drobných, to aby si v automatech na lodi mohli kupovat nápoje a pamlsky. Mužská část obětí před odchodem podstoupila dobrovolnou kastraci.

V březnu 2000 pak „dobrovolně“ zahynulo v plamenech zapáleného kostela v Ugandě nejméně 330 členů (přesně to ve spáleništi nešlo určit) apokalyptického kultu *Hnutí za obnovu deseti přikázání*. Časem policie našla v domech předáků množství dalších obětí, takže jejich celkový počet dosáhl asi 924, z toho čtvrtina dětí.

Z našeho pohledu těžko uvěřit, že je něco takového možné, a pokud ano, že se to nechalo dojít tak daleko. Dalo by se tomu zabránit? Podíváme-li se na věc od základů, pak zasahovat lze ve všech třech člancích řetězce: Bránit vzestupu ovládajících, víc kontrolovat činnost spolků, bránit zájmy ovládaných. První dvě opatření jsou nedemokratická a v konečném důsledku by pro společnost jako celek znamenala víc škody než užítku. Jako jediné schůdné mi tu přijde cosi jako obrnění potenciálních obětí tak, aby pro ně všeliká ujetá učení nebyla atraktivní. Tato *imunizace duše* má zajisté mnoho provázaných složek z různých oblastí života, ale jedna z nich stojí na samém počátku – *vzdělání*. Napadá mě podobenství s infekční nemocí: můžeme se snažit vybijet její původce, můžeme se snažit dezinfikovat naše prostředí, ale neúčinnější stejně bude preventivní očkování lidí.

Kvalitní vzdělání ovšem neznamená zisk nějakého vysokoškolského titulu, ale osobní vědomí co možná nejširších souvislostí mezi položkami světa v čase i obou prostorech (fyzikém, vnitřním). Pravda, takto „očkováný“ jedinec bude dál věřit různým představám, vždyť zcela bez víry a přesvědčení se nikdo nedokáže obejít, ale všestranně vzdělaný duch, jakkoli někdy osamělý, nejistý, nespokojený, dokonce nešťastný, se přece jen hůř dá opít rohlíkem...

Das ist nur die erste phase, nepominutelná, nepřeskočitel-ná.

František Houdek

Časem s vědou - listopad

● velkých činech vědy a techniky

V roce své smrti 1893 publikuje významný francouzský neurolog Jean Charcot stať *Víra, která uzdravuje*, kde mj. propaguje vědeckou psychoterapii. Když se ovšem kolegové dozvěděli, že tento obor nekurčuje nemocné léky, operacemi či jinými řádnými medicínskými prostředky, nýbrž „pouze“ ovlivňováním psychiky, brali to jako zbožné přání člověka se smrtí na jazyku a dál jásal nad právě zrozenou bakteriologií s jejím záračným očkovaním.

Charcot celý život studoval hlavně hysterii. Ta se často projevovovala velmi dramaticky (bolestmi, ochrnutím, bezvědomím), přesto nevykazovala žádné zjevné chorobné změny v organismu. Pacienti měli být zkrátka zdraví! Charcot tedy usoudil, že příčina hysterie musí ležet v oblasti psychiky. Ve snaze proniknout do ní co nehlouběji nemocné hypnotizoval. A nestačil se divit. Lidé s takto navozenou ztrátou sebekontroly před ním otevřeli celý nový svět, svět nahých lidských duší, nechráněných vůlí, studem, výchovou...

Mezi posluchači Charcotových přednášek byl také doktor Josef Breuer z vídeňské univerzity. Po návratu z Paříže vyprávěl studentům o případu dívky s náhle zmizujícími obrannými končetinami a poruchami vědomí. Breuer ji přivedl do hypnotického spánku a ona se mu v něm svěčila se svými duševními strastmi. Ukázalo se, že prvotní příčinou její choroby byl utkvělý pocit viny vůči vlastnímu otci. Už jen touto „diagnózou“ Breuer dosáhl zlepšení pacientčina stavu. Svému nálezu však nepřikládal význam. Jedním z jeho posluchačů však byl Sigmund Freud (rodák ze severomoravského Příbora), kterého, jak sám říkal, na medicíně nejvíc lákala touha porozumět lidským vztahům... Zprvu se specializoval na neurologii, ale Breuerův pařížský zážitek a zejména pobyt u Charcota v letech 1885-86 ho definitivně nasměroval ke studiu hysterie. A poněvadž se domníval, že hysterie těsně souvisí s neurózami, začal se věnovat i jim. Během devadesátých let došel k názoru, že nejčastější příčinou neuróz jsou duševní šrámy z minulosti. Tyto rány ovšem „nežijí“ ve vědomí, nýbrž jsou z něj vytěsněny mimo dosah lidské vůle, do oblasti zapomnění, snů a zasutých zážitků. Tuto nově objevenou dimenzi lidské psychiky nazval Freud *nevědomím*. Za nejlepší cestu skrze zábrany do nevědomí považoval sny a volně vyprávění myšlenek, které pacientovi právě procházejí hlavou (původní hypnózu brzy opustil jako nemorální a málo účinnou).

Rozbor těchto „výpovědí“, rozpoznání nevědomých traumat v nich a jejich léčení kontrolovaným sebeuvědoměním pak nazval *psychoanalýzou*. Veřejnosti ji poprvé představil v díle *Výklad snů*, které vyšlo 4. listopadu 1899, i když na titulním listu stojí magický letopočet 1900.

Společnost konce 19. století charakterizovaly dva aspekty se vztahem k Freudovu dílu: Všeobecná víra v moc rozumu a všeobecné pokrytectví. Vláda rozumu, zhmotněná technikou, si osobovala schopnost ovládat vůlí takřikajíc „celého člověka“, tedy i jeho pudy a instinkty; vláda pokrytectví pak zavírala oči nebo trestala, když to nefungovalo.

A téhle virtuálně se sebou spokojené společnosti teď jakýsi vídeňský doktorek, nota bene žid (tehdy to byla spíš přítěž), zasadil hned tři zdrcující rány, každou další horší než ta předchozí.

Za prvé: Člověku nevládne rozum, ale pudy („skryté“ v nevědomí).

Za druhé: Pudům vládne sex.

Za třetí: Sex vládne už kojenci (který si ho s věkem postupně uvědomuje).

Rozpoutala se bouře. Zatímco oficiální medicína Freudovy závěry až na výjimky odmítla jako nevědecké, ba nemorální (padaly i termíny „duševní onanie“ či „případ pro policii“), laická veřejnost jásala: konečně měla na co svalit svoje viny – prostě je maminka v útlém dětství příliš málo nebo naopak příliš mnoho hladila... A tak většině lidí zcela uniklo, že psychoanalýza není masochistické sebetřýznění, ale cesta skrze sebezpoznání k účinné psychoterapii.

Potvrzení Freudova učení přinesl konec první světové války. Mladí hrdinové, společensky úspěšní a fyzicky zdraví jako tuřín, se i v hlubokém míru budili ze snů, ve kterých byli zasypaní v zákopech nebo dávení chlórem. Nakrátko jim mohli pomoci farmakologický útlum (tehdy hlavně opium a morfium), natrvalo, jak se ukázalo, pak odhalení a porozumění příčin traumatu a poté jejich symbolické „odhození“ – tedy psychoanalýza.

Zároveň ale začalo být zřejmé, že lidská duše je přece jen složitější a že klasická psychoanalýza nestačí. Stále slavnější Freud sice tvrději odmítal opustit sexuální zakotvení podvědomé lidské činnosti, někteří jeho žáci však začali hlubinnou psychologii rozšiřovat a nakonec se se svým učitelem názorově rozešli. Nejvýznamnější z „odpadlíků“ jsou dva: Freudův krajan Alfred Adler a Švýcar Carl Gustav Jung. Ale to už je jiný příběh.

„Lidská přirozenost musela vydržet velké potupy své naivní sebelásky,“ napsal Freud. Vskutku, objev nevědomí a jeho „sily“ se řadí vedle Koperníkova heliocentrismu, Darwinovy evoluce přírodním výběrem či Hamiltonových sobeckých genů, znamenal další (zasloužené) „ponížení“ všemocného pána tvorstva v kontextu přírody.

František Houdek

Odposlechnuto

V reakci na oznámení FB, že nebude ověřovat pravdivost politické reklamy (a tedy ji nijak cenzurovat), prohlásil Twitter, že nebude zveřejňovat žádnou (placenou) politickou reklamu.

Petr Koubský to komentoval tak, že v přístupu FB převládá cynismus, kdežto v přístupu Twitteru pokrytectví.

Na Blízkém východě nevolíte mezi dobrým a špatným. Volíte mezi blbou variantou a tou ještě horší.

Tomáš Pojar

Co mají společného Jeffrey Epstein a vánoční výzdoba? Sami se nepověsí.

Poslové z hlubin mysli

Třeštění letitého popularizátora 91

V noci 11. listopadu 1919 třiaadvacetiletý *René Descartes*, důstojník ve vojsku bavorského vévody Maxmiliána I., nocoval sám ve vytopeném pokoji. Měl tři velmi živé sny (viz IK 12/2014), které si vyloužil jako návštěvu ducha pravdy, jenž se mu pokoušel sdělit základy „univerzální vědy“. Opustil tedy vojenský život a dal se na vědu.

Případů, kdy sny-vize-halucinace změnily svým hostitelům život, zná historie povíčko:

Descartesův mladší současník *Blaise Pascal* v mládí konstruoval několik počítačích strojů a formuloval první zákony matematické pravděpodobnosti. Potom začal klempírovat. Hledal rozptýlení ve světské zábavě. V polovině listopadu 1654 poblíž Paříže se jen zázrakem nezřítíl s kočárem z mostu do řeky. Samou hrůzou upadl na několik dní do mdlob. Když se v noci 24. listopadu 1654 probal, obklopilo ho nádherné nebeské světlo a zvěstovalo mu pozvání ke Kristu. Vzdal se vědy a začal žít jako poustevník.

Významný raně katolický myslitel sv. *Augustin* žil v mládí nevázaně, užíval si blahobytu i žen, se svojí stálou konkubínou zplodil syna. Známa je jeho modlitba z té doby: „Bože, dej, abych byl čistý a cudný, ale ne hned teď!“ Jednoho červencového dne roku 386, to mu bylo dvaatřicet, seděl na své zahradě v Miláně a přítel mu vyprávěl o obrácení sv. Antonína k chudobě, když tu náhle dostal náhlý záchvat pláče nad svou zkažeností. Uchýlil se do ústraní zahrady a tam uslyšel dětský hlas: „Vezmi a čti!“ Uchopil knihu spisů sv. Pavla, náhodně ji otevřel a četl slova: „Ne v hýření a opilství, v nemravnostech a bezuzdnostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblect se v Pána Ježíše Krista a nevyhovujete svým sklonům, abyste nepropadali vášním...“ Poté zanechal plánu oženit se a začal se věnovat studiu. Majetek rozdal chudým, nechal se pokřtít a založil v Africe klášter.

Největší středověký teolog *Tomáš Akvinský* celý život pilně studoval, psal, vyučoval, modlil se, celebrou. Potom 6. prosince 1273 v Neapoli, bylo mu osmačtyřicet, během mše zažil cosi, co sám označil jako „zvláštní zjevení“. Od té doby nenapsal ani řádečku. Když na něj přítel naléhal, opáčil: „Všechno, co jsem napsal, je jako prázdná sláma ve srovnání s tím, co jsem uviděl a co mi bylo zjeveno. Nyní čekám na konec života.“ (Tři měsíce nato zemřel.)

V našem minivýběru blouznivců nemůže chybět proslulý divous a církevní reformátor *Martin Luther*. Ten měl na otcovo přání studovat práva a už měl za sebou jako předstupeň studia svobodných umění. V neděli 2. července 1505 jel dvaadvacetiletý budoucí jurista z návštěvy rodičů, když jej u Erfurtu zastihla silná bouře, při které blesk zabil jednoho z jeho přátel. Na smrt vyděšený mladík prosil v hrůze svatou Annu o pomoc. Slíbil jí, že se stane mnichem. Bouři přežil, slib splnil: Opustil studia a k velké nelibosti otce vstoupil do kláštera.

Podobnou konverzi prošel i otec novodobé chemie *Robert Boyle*. Pocházel z velmi bohaté rodiny, jako chlapec procestoval Evropu. Viděl a naučil se mnohé, ale to nejdůležitější se

událo 29. prosince 1640 v Ženevě. Té noci ho probudilo silné hromobití, v tomto období krajně neobvyklé. Později popsal blesky tak časté, jako by oheň chtěl strávit zemi, a vítr tak hlasitý, že téměř přehlušoval hromy. Třináctiletý kluk byl přesvědčen, že nastává soudný den, a s hrůzou si uvědomil, že na něj není připraven. Ráno při neskutečně jasném nebi usoudil, že v noci obdržel znamení shůry... Od té doby žil v pili, pokoře a bázni boží, aby kdykoliv mohl podstoupit poslední soud.

Posledním vizionářem zde je vynikající přírodovědec a technik *Emanuel Swedenborg*. U dvora udělal kariéru zejména jako důlní odborník, leč v pětapadesáti, o Velikonocích 1743, prošel osvícením, po kterém opustil vědu a stal se prorokem. Byl přesvědčen, že je ve styku s nebem a že hovoří s Bohem a anděly. Několikrát projevil „nadpřirozené schopnosti“, kupříkladu ve 450 km vzdáleném Göteborgu online „detekoval“ velký požár Stockholmu i s jeho podrobným průběhem (který po čase dorazivší očití svědkové do puntíku potvrdili).

Řeknete si, že všechna ta vidění jsou jen výplodem přecitlivělé, možná až choré mysli? Jistě, vnitřní dispozice tam asi být musí, své někdy sehrály i extrémní vnější podmínky, pocit ohrožení života. Nicméně dovedu si představit, jak se v člověku postupně hromadí latentní frustrace z něčeho, co se jeho nevědomí nezamlouvá. Pak jednou jako by cvakl spínač: hráz mezi nevědomím a vědomím na okamžik padne – a je tu zpráva, zpravidla jinotajná, často překvapující. Nevědomí (které obsahuje i historickou paměť) totiž má vlastní představu o způsobu života svého nositele, a ta může odporovat životu, který je nucen vést (třeba pod tlakem okolností nebo očekávání blízkých). Dotyčný jedinec pak – pokud jí porozumí – s takovou zprávou může souhlasit nebo ji odmítnout, rozhodně by ji však neměl ignorovat, pokud se nechce stát neurotikem. Koneckonců, sebezpoznání je počátečním krokem sebezdonalování...

Už sv. Augustin prohlásil: „Uvnitř mě je někdo, kdo je více mnou než já sám.“

František Houdek

Odposlechnuto

Nejsem věřící. Ale mám dojem, že někteří lidé na neexistenci pekla spoléhají až příliš.

Filip Titlbach

Musíš se nějak zabavit. Pustíme si komedii.

A tak se díváme na chlápka, který se celý čas pokouší o sebevraždu, aby nakonec zemřel na infarkt.

Představa Seveřanů o komedii.

Víciče

Vzpomínky na vedra

Byl jsem v centru, pozorování bych shrnul takto:

Bylo smažno, lepě švihlí tlové se batoumali v dálnici.

Říkali, že od severu se blíží studená fronta.

Dnes přišla zpráva, že už nedorazí.

Chcípla vedrem...

Víciče

Zapomenuté příběhy Mariana Kechlibara podruhé

Lidské dějiny sestávají z nekonečného množství vzájemně propletených lidských příběhů. Když to budeme brát procentuálně, zapomenuté jsou všechny – z tohoto zorného úhlu žádné dějiny nejsou, protože poměr vzpomínaných vůči zapomenutým příběhům je tak nepatrný, že nestojí ani za zmínku.

Tvrzení to je a není absurdní. Dějiny nepopíratelně existují, ohlížíme se po toku času a příběhy v něm odečítáme. Jsou to ale jen odlesky, které vyvolávají šalebný dojem celistvosti. Pod tenkou vrstvou je prázdnota.

Pak ale přicházejí badatelé, a Marian Kechlibar k nim patří, kteří loví v temné hlubině zapomnění a vytahují

na světlo to, co zůstává skryto, nepovšimnuto. Kechlibarovy lovy příběhů vycházejí už v druhém svazku. Ten je koncipován podobně jako ten první. Jednotlivé kapitoly zdánlivě nemají jinou souvislost než tu, že se o věci neví nic nebo jenom málo. Co má například společného líčení o vlivu kurdějů na zámožské objevy a expanzi Evropanů do světa s vynálezem nuly a s hladomorem v Irsku? Na první pohled nic a nečekejte, že objeví na druhý pohled nějaké hluboké souvislosti. Ten společný jmenovatel je tu jenom ten, že jsme o kurdějích už něco někde četli, nula nás nezajímá a do irského hladomoru nám nic není. Přesto fascinování čteme Kechlibarovo líčení. Jen důkladné vyprávění je zajímavé: autor má dar na malé ploše se zabývat důkladně a faktograficky přesně příběhem, který ho momentálně zaujal a vytáhl ho na světlo.

Tak třeba hned ta první kapitola o papírech, které nechtěly shořet. Příběh se týká začátku druhé světové války, kdy došlo k nouzovému přistání kurýrního letadla a nacistický posel se marně snažil spálit nástupní plány posvěcené samotným Hitlerem. Drobná epizoda, zcela bezvýznamná ve srovnání s událostmi, které měly brzy na to přijít a valily se světem po dlouhých šest let. Ovšem uvědomíme si, jaké maličkosti mohou ovlivnit vývoj událostí velkých, významu dalekosáhlého. Uvědomíme si, že ty velké události mají strukturu, že to nejsou monolity, že sestávají z myriády drobných dramát – právě jsme poznali jedno z nich.

Máme z toho pak divný pocit, nemůže nás nenapadnout, co že se drobného děje třeba za našimi humny, co se projeví v zesílené formě za pět, deset let.

Tematický záběr je široký. O nule jsem se zmínil, to je téma vědecké. A co vývojová teorie a její politické dopady? Jelikož jsme nábožensky otupělí, Darwinova teorie o vývoji druhů už nás nevzrušuje tolik, jak tomu bylo dřív. Nicméně spory trvají a spolu s nimi pochybnosti. Těmi se zabývá kapitola o člověku s tvář opice. A opět po přečtení kapitoly přemýšlíme o současnosti.

Věda se tváří sebevědomě a mává kolem sebe fakty jako opičák klackem. Nejednou se stalo, že se fakta ukázala být pseudofakty a místo objevu byla tu snaha manipulovat. Copak se to neděje dnes a denně?

Autora i čtenáře přitahují příběhy špiónážní. Epizodu s nehořlavými papíry jsem už zmínil. Špiónáže se týká i historika ze začátku první světové války, kdy Spojenci ohrožení německou agresí zoufale doufali, že Spojené státy se do konfliktu na jejich straně zapojí. Dnes se už zapomnělo, že tou kapkou vody,

kteřá způsobila, že pohár přetekl, byl Zimmermannův telegram, tedy šokující depeše německého ministra zahraničí, samozřejmě šifrovaná, která odhalovala německé plány. Angličané dokázali šifru prolomit, telegram rozluštili a události se ubíraly jiným směrem.

Mariana Kechlibara dlouhodobě zajímají příběhy spojené s koloniální expanzí. Není ale náhoda, že spíš ho přitahují ty, které ukazují na neúspěchy. Setkali jsme se s tím už v prvním svazku, kde se popisuje katastrofální výprava španělského dobrodruha Hernanda de Sota na Floridu, Alabamu až k Mississippi. O nic lépe neskončil podnik, který vypadal zprvu seriózně, pozbyval té španělské krevnatosti. V jeho čele stál skotský bankéř William Paterson. Měl to tedy být podnik veskrze obchodní. Dal dohromady výpravu, která namířila do Dariénského zálivu v Karibském moři. Tam měla na přelomu sedmnáctého a osmnáctého století vzniknout skotská kolonie. Nevznikla. Osmdesátiprocentní úmrtnost, to už je docela velké fiasko. Prohru jiného druhu zaznamenali Angličané v jižní Africe v době značně pokročilé, v roce 1879. Tehdy se v místě zvaném Rorke's Drift utkali s bojovníky kmene Zulů a dopadli podobně jako Američané u Little Big Hornu. Toto je možná nejméně zapomenutý příběh z těch, jež Marian Kechlibar nabízí čtenáři.

Čteme poutavé vyprávění a myslíme na příběhy současné, to je hlavní přínos této knižky autora, jehož články na Neviditelném psu patří k tomu nejzajímavějšímu, co tu můžete najít.

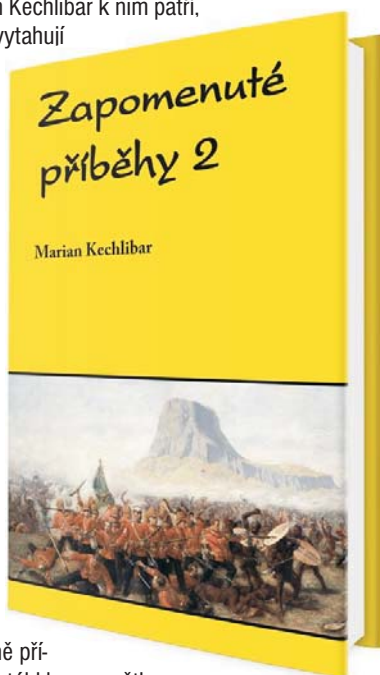
Knihu si můžete koupit na adrese <https://kechlibar.net>.

Ondřej Neff

Odposlechnuto

V době, kdy se svět staví na hlavu, aby dokázal kvadraturu kruhu, rozdojil kozla, rozplodil homosexuální pár a rozmenstruoval transženu, mohou staré náboženské zásady, na něž se donedávna brblalo, že jsou přísné a zaostalé, působit i jako reziduum zdravého rozumu.

Lucie Sulovská o Polácích / Týdeník Echo

DOGMA

CESTA DO PRAVĚKU – zrestaurovaná se vrátila na plátna kin, kde ji mnozí nikdy neviděli. Komu čest, tomu čest, i když je fakt, že dialogy dětských hrdinů zestárly výrazně více než triky.

FANTASTICKÁ ZVÍŘATA: GRINDELWALDOVY ZLOČINY – ty zločiny spočívají především v tom, že je jich málo. Pak by se totiž většina filmu nemusela věnovat tomu, kdo s kým chodí a/nebo nechodí, kdo si koho může nebo nemůže vzít, nebo kdo odkud pochází. Tuto vztahovou nudu navíc divákům, kteří předchozí díl viděli poprvé a naposledy v kině, komplikuje fakt, že už si část postav prostě nepamatují. Je to ještě slabší než jednička a Rowlingová právem klesá do bahna zapomenutí a svých debilních komentářů k věcem, kterým nerozumí.

KINGSMAN: ZLATÝ KRUH – velké a barevné a doprovobené dobrou hudbou, ale přeci jen trochu slabší než jednička – hlavně proto, že námět je vykradený z románu Strach nad městem Kylea Millse, který mám rád sám o sobě. Jasně, tvůrci tu knížku číst nemuseli, ale měli, protože je tam fakt dobrý nápad, jak vyřešit problém s fetiškami.

NOČNÍ MŮRY Z TEMNOT – mohly dokázat leccos a vyděsit lecko, ale přestože si hrají s Nixonem a válkou ve Vietnamu, nakonec z toho všeho vytěží jen nepříliš logickou halloweenskou historku. Příznávám jednu hezky hnusnou smrt a pár hezky hnusných monster, nicméně dlouho už jsem neviděl tak ztraceně promarněnou příležitost...

Odposlechnuto

Proč je Home Credit hnusný

Ano, to půjčování, pokud nejde o investice, jako je byt, eventuálně automobil, vybavení domácnosti, je nesmírně ošemetná záležitost a mnoho lidí spadne do dluhové pasti. Ale na to nemá Home Credit patent. Takže znovu, proč je nejhorší?

Třeba je hnusný, třeba je vůbec nejhorší. Nevíme. Jedno je ale jisté: v červenci Kellner se dopustil veřejného vystoupení, ve kterém podpořil takové principy, jako je svoboda, pracovitost, podnikavost a úcta k tradicím. Dnešní západní společnost, a zejména Evropa, je ale stále více ovládána ideologií individuální nárokovosti, rovnostářstvím a relativizováním tradičních hodnot, řekl doslova a dodal, že se obává toho, že novodobé ideologie mají tendenci omezovat svobodu, kreativitu a kritické myšlení.

To se nedá odpustit.

Od představitelů Komerční banky nebo České spořitelny nic podobného neuslyšíte. Ty půjčují mlčky, jedna radost. Nemáte na splácení dluhu? My vám na něj půjčíme, to je heslo dne.

O. Neff / Neviditelný pes

PACIFIC RIM: POVSTÁNÍ – je ve srovnání s jedničkou hloupější, ale nudnější, ale zato má mnohem méně sympatických postav. Tip, že za konec světa bude moci neschopnej sebestřednej podnikatel(ka), je na akční film prostě trochu dost málo.

RAMPAGE NIČITELÉ – jsou zábavný popcorn ve stylu Godzilly, který našťěsti neodkazuje na King Konga. Nechtějte víc, a budete spokojenější než se všemi novodobými Godzillami dohromady.

SOLO: STAR WARS STORY – je asi stokrát zábavnější a dvacetkrát víc Star Wars než Epizoda VIII. Sice se tomu trochu rozplizne konec, ale jelikož i nástupce Harrisona Forda přinejmenším ušel, asi se k tomu vrátím nejradyji ze všech SW za hodně dlouhou dobu.

THOR: RAGNAROK – trochu připomíná Star Wars a hodně fakt, že bychom měli pomáhat migrantům. Nebavil mne začátek téhle série a nebaví mě konec; někdy se podívám na prostředek, ale nevěřím ve změnu. (Ještě jsem měl poznámku o valkýrách a nějaké nelogičnosti s nimi spojené, ale zaboha ji nedokážu rozluštit, a tak mi budete muset buď věřit, nebo na to přijít sami.)

TO – tedy první půlka remaku. Haranti docela dobře hrajou a povaha většiny obyvatel Derry je taková, že otrlejší diváci asi nenajdou důvod, proč nedržet palce klaunovi. Chce se napsat, že je to docela dobrý horor, ale musí se napsat, že je to docela dobrá půlka.

WINCHESTER: SÍDLO DÉMONŮ – obstojné technicky i lekačsky, ale příběh je takový dost vycucaný z prstu hodně dlouho pohřbené mrtvoly. Duchové přicházející až poté, co si o nich baba přečte v novinách...? No promiňte...

Filip Gotfrid

Stát řízený podle pouček ze sedmého století pro ně měl větší přitažlivost než stát řízený směrnicemi EU.

Martin Weiss

o Evropanech bojujících za ISIS / Týdeník Echo

Před časem se v nějaké diskusi jeden z účastníků překlepl a napsal humanitární věda místo humanitní. Když za to byl posmíván, převedl jsem to v žert s tím, že posměváček nepochopil ten jemný terminologický rozdíl. Humanitní věda je ta, kde když změříš, že černoši mají o 5 bodů nižší IQ a Asiati (CJK) o 5 vyšší než průměr, tak o tom napíšeš článek, který se stane předmětem diskuse*. V humanitární vědě ti ten článek nedovolí tisknout, následně tě vyhodí z fakulty a „kolegové“ na tebe uspořádají hon.

* A ta diskuse mimochodem není o tom, že jsi podvrhl výsledky a že samo IQ je nesmyslný koncept, ale třeba o tom, co k tomu faktu může vést, co ho způsobuje, a v žádném případě není přípustný argument, že jsi bílé, rasistické a privilegované prase.

Pokud by se tohle dělení uchytilo, tak se hlásím k autorství ☺

ZR

Minicon 2019

Minicon s tématem **Paměť** se uskuteční 14. 12. 2019 v klubu Paliárka (Holečkova 40, roh s ulicí Erbenova). Tak na to prosím nezapomeňte.

Program bude nabitý a bude se velice těsně týkat našeho ústředního tématu. Třeba Václav Šorel si zkusí vzpomenout, jak to bylo na začátku s jeho komiksy v ABC. Nebo Richard Podaný zavzpomíná, co nejstrašnějšího zapomněl v překladech a na co by raději zapomněl. Snad na Minicon nezapomeneme ani Ondřej Neff, už jsme ho pozvali.

Určitě nejlepší bude panelová diskuse „Knihy, na které jsme zapomněli, ale víme, že byly modré“. Té se zúčastní celá řada vrchních sklerotiků Fandomu, pokud je nezapomeneme pozvat.

Z těch, kdo nás navštíví a povedou řeč, vybírám námátkou pár jmen. Program ještě upřesním i s anotacemi.

Petr Stančík

Václav Šorel

Ondřej Neff

Richard Podaný

Zdeněk Rampas

Jaroslav Olša Jr.

Martin Šust

Co se proviantní logistiky týče: Na místě mají dobré pivo Chlívč. Jídlo nemají, ale přijatelných hospod je v přímém okolí hned několik. Za rohem je skvělé okénko s pizzou, kterou můžeme jíst přímo v klubu.

Na prostře je ještě jedna fascinující věc: jde o soukromý klub, takže v jedné části (nikoli přednáškové) se kouří. Fascinující.

Takže se těšte a až si vzpomenete, dejte nás do kalendáře.

Richard Klíčník

Fénixcon 2019 - Brno 6.12. - 8.12.

Start přihlašování jsme záměrně směřovali k dvacátému červenci. Vaše přihláška je malý krok pro člověka/mimozemšťana/zrůdu či jinou bytost, ale velký skok pro Fénixcon. Přijďte se k naší výpravě do fantazie, ke hvězdám a Měsíci. A nemusí to být na měsíc, ale stačí na 3 dny (Tři dny Eagla).

Země jako planeta se dostala dost na hranu. Tak doufám, že na hraně existence není aktivní práce v SF.

Takže shrňme tento výtvar evidentně poznamenaný úžehem z vedra. Fénixcon bude, bude zase skvělý, dozvíte se hodně nového i starého, proti své vůli se opět vzděláte, seznámíte se s novými lidmi a můžete i vymyslet něco, co zachrání svět. Ale spíš se prostě pobavíte oblíbenými tématy a popijete před Vánoce s oblíbenými lidmi. Ale normálností se dá přece zachránit svět (a možná jenom tím).

Sláva všem odvážným kosmonautům, co riskují cestu do neznáma. Všechny takové rádi uvidíme. **Tomáš „Kliikn“ Klika**

NON FICTION

Václav Vlk st.

Mauthausen

Ďábel v líbezných krajině

Autor je členem sci-fi Klubu Julese Verna, ale hlásá zásadu, že k tomu, abychom mohli vychutnat potěšení z knih o alternativní historii, měli bychom znát svoje reálné dějiny. Po úspěchu jeho populárně-odborné knihy „Krvavé dozvuky války“ vyšla rozsáhlá kniha „Mauthausen – Ďábel v líbezných krajině“.

Při četbě odborných prací o dějinách, zvláště o druhé světové válce a situaci v protektorátu autorovi vadilo, že přísně historické vědecké knihy se většinou zabývají jen malým úsekem historie. Bez návaznosti na celou tehdejší situaci, a to včetně politické, geopolitické, válečné a obecně lidské. Vznikají tak síce přesné, ale ploché obrazy skutečnosti.

Celou knihou se táhne leitmotiv osudů čs. parašutistů, kteří odstranili Heydricha, a osudů jich a jejich pomocníků a rodin. A změny v jejich hodnocení v průběhu času od roku 1945 dodnes. V knize je rozebrána, dosud neznámá otázka, jak vlastně fungoval KT a proč byl zřízen. Mauthausen sloužil krom dalšího z přímého rozkazu Heydricha jako likvidační koncentrační tábor pro elity českého národa a odbojáře. V táboře zemřelo 294 statečných odpůrců nacismu, kteří pomáhali mimo jiné skupině Anthropoid. Aby čtenář lépe pochopil informace spojené s vedením KT Mauthausen, je v knize použito mnoho autentických textů a výpovědí přeživších, včetně úvah autora, jehož otec byl členem odbojových skupin V boj a Předvoj. Není zde ani zapomenuta promyšlená akce brněnských Němců na likvidaci moravské špičkové inteligence, kdy poslali do Mauthausenu 25 nejlepších vysokoškolských učitelů, ani poslední transport smrti, který do Mauthausenu přijel z Brna s českými vězni – odbojáři 11. 5. 1945 a na nátlak brněnských gestapáků, když už velitel KT Mauthausen byl proti, byli všichni Češi-Moravané – zavražděni. Vyjmut byl jediný muž, původem z Rakouska. Znáte-li historii poprav v Kounicových kolejích, pak lépe pochopíte, proč Brňané vyhnali Němce.

Kniha se nesoustředí jen na jediný koncentrák. Pro mnoho čtenářů bude jistě překvapením, že na českém a moravské území bylo za okupace dvaapadesát koncentračních táborů. A to nepočítáme neznámý počet zajateckých táborů „Stalag“, například Stalag VIII D Teschen (Těšín), kde bylo vězněno 75 000 válečných zajatců, dále Stalag XIII B ve Falckenu (dnes Sokolov), kde Američané v květnu 1945 našli tisíce mrtvol, páchoucích tak, že to bylo cítit již kilometr před městem, a přesto místní sudetští Němci tvrdili, že o tom nic nevědí.

Publikaci doprovází množství dobových materiálů. Grada Cosmopolis, Praha 2019, 432 str., 399 Kč

